

Bu kitaptaki oyunun Fikir ve Sanat
Eserleri Yasasından ve yasalardan
kaynaklanan tüm hakları
yazarına aittir.

Yayınlanan oyunların sahnelenmesi,
oyunması, herhangi bir amaçla
eserlerden yararlanılması ancak
eser sahibinin iznine bağlı olduğundan,
oyundan yararlanmak isteyen
kişi veya kurumlarla, kuruluşların
yazarın temsilcisi olan şirketimize
başvurmaları zorunludur.

Türkiye Yayın Hakları:

© TEM Yapım Yayıncılık Ltd., 2007

Mitos-Boyut Tiyatro Yayınları

Oyun Dizisi 251

Haşmet Zeybek / *Düğün ya da Davul*

1. Basım: 2007

Baskı: Yeni Güven Matb.-Topkapı-İstanbul; Tel 212. 567 69 20

www.yeniguvenmatbaasi.com

TEM Yapım Yayıncılık Ltd. Şti.

Ağa Çırağı Sok. 7/2 Gümüşsuyu-Beyoğlu, 80090 İstanbul

Tel: 212. 249 87 37-38; Fax: 212. 249 02 18

E.posta: temyapim@yahoo.com / Web: www.mitosboyut.net

MİTOS-BOYUT Yayınları * OYUN DİZİSİ 251

HAŞMET ZEYBEK

DÜĞÜN

ya da

DAVUL

KİŞİLER

MEYDANCI
İBİŞ
GABIŞ
ESE
KÖSE
KINALI
SUMRU
YUMRU
İPEK
MELEK
DERVİŞ
SÜLÜ
MELEK
KRİŞ
RECEP
AYNALI ÖKSÜZ
YAKIMLI
ZURNACI
DAVULCU

ÖN OYUN

Bütün oyuncular davul-zurna eşliğinde büyük bir curcuna ile girerler.

TÜRKÜ

Avluya halay kurula
Davullar çift çift vurula
Düşler hayıra yorula
Şen ola düğün, şen ola

Bir o yana bir bu yana
Kol kol seymenler dolana
Gözlerin aydın kaynana
Şen ola düğün, şen ola

Gelini bindirdik ata
Çifte kurşun ata ata
Yolumuz yeni hayata
Şen ola düğün şen ola

(Dansla birlikte. Bu oyun ve türküye Ese, Köse, İbiş, Gabiş, Meydancı dışında bütün oyuncular katılmıştır. Oynayanlar meydanı boşaltırlar.)

HEPSİ Eheeeeyyytt!

ESE Hele bir atalım.

KÖSE Ya kimi?

İBİŞ Meydancımızı meydana.

GABIŞ Böyle yiğit doğuramaz her ana!

HEPSİ Haydi hoooooop!

(Meydancı apar topar, ite kaka meydana çıkarılır.)

MEYDANCI Beni kendi gönlüme bıraksalardı ya davulcu olurdu, ya zurnacı.

İBİŞ Şimdi olduk oyuncu.

ESE Düğün dernek, hepsi bir örnek.

KÖSE Göze görenek.

GABIŞ Haydi, haydi, seyrederek de öğrenerek.

ESE Değil mi ki emek çekip geldiniz, şuraya toplandınız, gülek, gülek de eğlenerek.

MEYDANCI (Davul) Başımıza inerken bu değnek, yok öyle kolay kolay gülmek eğlenmek. Yanıldılar şaşılar beni bu düğüne meydancı seçtiler.

GABIŞ Zaten bu milletin hayatta öğrenemediği tek şey seçmektir.

MEYDANCI Sus, ağzını topla, bu düpedüz kendinden geçmektir. (Tekme-Davul)

ESE Bu dünyada ilk işin beladan kaçmaktır.

KÖSE Göz göre göre ateşe giren ahmaktır.

İBİŞ Vurup, kırıp...

GABIŞ Soyup doyup...

KÖSE Emirip, kemirip...

ESE Sömürüp, semirip keyfine bakmaktır.

MEYDANCI Uzatmayalım, laf aramızda; dünyayı deviririz kurduk muydu saf aramızda. Vakitsiz kısılam dilimizi, keserler sonra elimizi. Düzen onların düzeni, yıkarlar sonra temelimizi. (Tekme-Davul)

ESE Temel biziz, yıkamazlar.

GABIŞ Bize karşı çıkamazlar.

KÖSE Bizim gözümüz açık olsa.

İBİŞ Böyle keyiflerine bakamazlar.

MEYDANCI Dönelim oyunumuza, verelim omuz omuza. Gerçekleri söylemek, olayları göstermek farzdır boynumuza. Haydi başlayın İbiş'le Köse.

İBİŞ (Oynayarak) Benim adım İbiş.

KÖSE Benim adım Köse... Benim sakalım yok.

İBİŞ Benim de boyum kısa.

KÖSE Kız vermezler...

İBİŞ Evlenememek başlıca tasa.

KÖSE İBİŞ Günden güne gömülürüz yasa.

ESE Oy Anayasa, duy Anayasa.

İBİŞ Sen de bizi soy Anayasa.

ESE Soy soy da doy Anayasa.

KÖSE Meydancı'nın sağ koluyuz.

İBİŞ Onun en büyük oğluyuz.

KÖSE Giydirelim keçe külahını.

İBİŞ Verelim eline en büyük silahını.

(Meydancı'nın külahını giydirirler, eline de sopasını verirler.)

ESE Benim lakabım Ese.

GABIŞ Benimki de Koca Gabış.

ESE Bunları bize pirimiz koymuş.

GABIŞ Kaymak tahta kırk kere yumuş.

ESE - GABIŞ Mış mış ta mış mış, fiş fiş ta fiş fiş.

GABIŞ Meydancı'mızın sol koluyuz.

ESE Onun en sadık kuluyuz.

GABIŞ Giydirelim düğün yeleğini.

ESE Şaşırtmasınlar feleğini.

GABIŞ Beline de bağlansın gelenek kuşağı.

ESE Dokunmasın ona şeytan uşağı.

MEYDANCI Ağalar, beyler, gelinlik kızlar, delişmenler...

Görücüler... Dünürücüler... İlericiler, gericiler, bilmem neler neciler, kabuklu kara böcüler, geçerken girenler, biraz gülelim diyenler, oyun sevenler, eşler, dostlar, yarenler, analar, bacılar, kardeşler, hatırşinaslar, gönüldeşler! Hoş geldiniz sefalar getirdiniz. İyi misiniz, nasılsınız? (Poz verir) Nasılım?

SESLER

- Fıstık.

- Bomba!

- Zimba!

MEYDANCI Sevenler, sevilenler, sevemeyenler, sevilmeyenler! Uzatmayalım vesselam, üç kulhû bir elham okuyup başlayalım oyuna... Herkes seçsin bir tane, huyu huyuna.

İBİŞ Boyu boyuna.

GABIŞ Suyu suyuna.

MEYDANCI (Davul) Hop, hoop... Gene kırdınız pot.

İBİŞ Ne stopu, ne potu?

GABIŞ Ne tüpü, ne şişesi?

KÖSE Ne oldu da kaçtı milletin neşesi?

ESE Ne biçim sözler ettin, katran meşesi?

MEYDANCI Seçmek, seçilmek elinde mi öyle? Çalıştır kafanı iki düşün, bir söyle. Bir daha pot kırmayın böyle. Anlayamadın mı hey koca dağlı? (Eliyle para işareti yapar) Seçmek, seçilmek buna bağlı.

GABIŞ Kimi zayıf, kimi yağlı.

İBİŞ Kimi ovalı, kimi dağlı.

MEYDANCI Gene sarpa sardık. Düzgün iki laf edelim artık. (Seyirciye) Bizde ne söz var yakası açılmadık, bağı yırtık.

ESE Hele şöyle bir tutturalım, bir iki sözcük oturturalım.

KÖSE Haydi bakalım, başka derelerden akalım.

GABIŞ Son zamanlarda aldı yürüdü yuvarlar laflar. Kınırlar birbirinden büyük gaflar.

ESE Ortada şaşırır kalır saflar.

İBİŞ Nedendir o?

MEYDANCI İşte kaya gibi sorudur bu. Kimi der...

GABIŞ Halka inmek,

MEYDANCI Kimi der,

İBİŞ Halka çıkmak,

MEYDANCI Kimi der...

KÖSE Ezmek, dövmek,

MEYDANCI Kimi der...

KÖSE Arka çıkmak.

MEYDANCI *Dilimiz etten tokmak. Vururuz kafasına gözüne. Ölçü koyarız sözüne, ineriz işin özüne...

GABIŞ Gidiyor bir kör döğüş. Kör parmağım kör gözüne.

ESE İşte bu döğüşe karşı, anla deriz gerçeği, gör deriz geleceği. Bakınma etrafına ahmak ahmak.

GABIŞ Gündüz de gece gibi, aynı bilmece gibi, yedi delikli tokmak, bunu bilmeyen ahmak. (Seyirciye) Siz söyleyin bu nedir? Bilmeyen ya delidir ya divanedir.

- Kafa.

GABIŞ Boşsa kafa, kaldır koy rafa. (Davul)

MEYDANCI Höööt, höööööt! Gene ipin ucunu kaçırdınız, aklınızı uçurdunuz. Efendim, kusura bakmayın. Kimse-ler alınmasın, ergenler salınmasın, hal bu hal işte. Kim-seler incinmesin.

İBİŞ İncinen incinsin.

ESE Al eline kaşağı, in ahırdan aşağı.

KÖSE Yarası olan gocunsun. Derdi olan yakınsın.

GABIŞ Çıkarı olan sözün sakınsın.

HEPSİ Herkes tavrını takınsın.

MEYDANCI Sözüümüz yabana. Recebe, Şabana. Sakın kızmayın bana. Bakmayın aval aval, elçiye olmaz zeval.

GABIŞ Hah, şöyle! Bırakalım tıraşı. Kesmiyor o ustura. Söyleyeceğimizi dobra dobra söyleyelim, olmayalım seyirciye mostra.

MEYDANCI Aceleyle zorla bir şey olmaz öyle. Bir anlamazsa bir daha söyle. Bir düşünceyi değiştirmek ve de geliştirmek, ya da yönlendirmek, boyuna boylandırmak, enine enlendirmek, her yönden derinleştirmek, uzunca bir zaman, sonsuzca sabır, büyükçe dikkat gerektiren iştir. Çünkü o insan o düşüncede pişmiştir.

İBİŞ Yıllardır kuru gürültüden kafası şişmiştir.

ESE Zorla boyun eğdirmek, kaşı kaşa değdirmek, bir sonuç

vermez. Çünkü neye he dediğine aklı ermez. Zorla bir şey kafaya girmez. Bazıları önünü görmez.

GABIŞ Elbette ki bir söylemede kafa almayacak. Bir oyunla bir şey olmayacak. On tane, yüz tane, bin tane oynanacak.

MEYDANCI Yeterin artık, bırakalım gırgırı, keselim dırdır. Gelelim sadede, geçelim eski adete.

GABIŞ Bir kez daha ne olduğumuzu bilelim. Onlar gibi ağlayalım, onlar gibi gülelim.

İBİŞ Onlar gibi yaşayalım, onlar gibi ölelim.

KÖSE Her şeyi iyi değerlendirelim. Meselemizi bilelim.

ESE Her tartışmada, her atışmada, her takışmada bir yerden kalkıp bir yere gelelim.

MEYDANCI Neyse dostlar. Biz sürdürelim hikâyemizi, gösterelim kendimizi. Eskiden beri bu ülkede düğünler kurulur, davullar vurulurmuş. Kazanlar kaynar, çömçeler oynar, ama kimlerde? Küçük kızlar kâmil olur, kâmiller gelin gidermiş beylere. Düğünler sürer, kırk gün kırk gece. Bin türlü eğlence. Herkes yer içermiş gönlünce.

KÖSE Maharetliler maharetini, hararetliler hararetini ortaya dökermiş.

GABI Gene garipler bir köşede boyunlarını bükermiş.

İBİŞ Ah! Ah! diye içlerini çekermiş.

KÖSE Çile çekip dert biçermiş.

GABIŞ O gün bu gündür fukaralar zenginlere içerlermiş.

ESE Fukara düğünleri kulağından kesilmiş, kuyruğundan kesilmiş üç günlere, üç saatlere, üç dakikalara hatta kısas anlara düşmüş.

MEYDANCI Devran bu minval üzre sürerken, dünya tersine dönerken; düğün etmek, evlenmek aynı yastığa baş koymak, yuva kurmak olacağına yuva yıkmak olmuş.

GABIŞ Niceleri telef olmuş, kabuğunda kavrulmuş. Pek ço-

ğunun çiçeği burnunda solmuş.

ESE Kaçabilenler kurtulmuş, kaçamayanlar unutulmuş.

İBİŞ Delişmen kızlar anasına,

KÖSE Ergen oğlanlar babasına,

GABIŞ Adet neyse yaparlarmış.

MEYDANCI Kimi pilava kaşık diker, kimi anasının ayak kabısına tuz koyar. Ya babasının şapkasını temel çivisiyle orta direğe çakar ya da güne karşı gerneşir, esner de esner. Babası da anlar ki oğlanın canı kadın ister. Haydi Ese, evde kalmış kart kızla anası arasında geçen bir atışma göster bize, daha doğrusu seyircilerimize.

OYUN OYUNU

ESE Haydi çömezler, bana iki limon, iki de turunç getirin.

KÖSE Baş üstüne.

GABIŞ Başın gele döş üstüne.

TÜRKÜ

Kız göğsünün turunçları

Pembe pembedir uçları

Kırdırıyor koçları

Ak gerdanın yaylasında.

ESE Al şunları kart avrat ol. (Turunçları Gabiş'a verir) Hem de haşarı, sözüm meclisten dışarı. İbiş, sen de delişmen bir kız ol. Koy şu limonları. Uçlarını da getir ki zevkli olsun.

TÜRKÜ

Suya gider, kayıl olmaz anası

Turunç olmuş döşündeki memesi

Beş yüz altın değer zülfün tanesi

Göç giderken bir sunaya rastladım.

GABIŞ (Giynip turunçları göğsüne koyar) Amma da oldum ha!

MEYDANCI Ahrette iman, dünyada mekân... Bir yer bulun
şunlara.

ESE Çamaşır yurken,

İBİŞ Odun keserken,

GABIŞ İnek sağarken,

KÖSE İnek de sen ol. (Davul)

MEYDANCI Yok canım. En iyisi hamur yoğururken, ek-
mek açarken... Gabış'ın önüne bir oklava ve de ekmek
tahtası, İbiş'e bir şişe ekmek sacı. Hem unlu olsun, hem
de canlı. Veryansın ekmek aç. Çünkü karnın ona muh-
taç.

İBİŞ O bizim başımıza taç.

GABIŞ Ekeriz, biçeriz, gene karnımız aç.

KÖSE Öyleyse bu diyardan kaç. Olma muhannete muhtaç.

MEYDANCI Haydi dönün oyuna, böyle olmaz boyuna.

ESE Yeter geldiğimiz oyuna.

GABIŞ Çınlçıplak olduk soyuna soyuna.

KÖSE Geçinip gidiyoruz koyun koyuna.

MEYDANCI Haydi arkadaşlar, başlayalım oyuna. Sen bi-
raz daha belini büktür. Gün görmüş, kız doğurmuş, ha-
mur yoğurmuş, tarlada anası-dini ağlamış avrat bu ka-
dar diri olmaz.

GABIŞ Ama ben kız anasıyım. Forsum ne olacak?

ESE İyi ya işte. Hem kel, hem fodul ol. (İbiş'e) Sen de öyle
bir yangılı ol ki; tıpkısının aynısı.

KÖSE Amanın delişmenim.

(İbiş'in göğsündeki limonları sıkar) Uy yavrurum.

GABIŞ Sulanmayalım.

ESE Dolanmayalım.

GABIŞ Selimizi toplayalım, yalanmayalım.

İBİŞ (Oynayarak)

Minarede erkekler

Birbirini itekler

Babam size kız vermez

Çekin, gidin köpekler

(Davul - Tekme)

MEYDANCI Öyle çişten biri olmayacaksın, içten biri ola-
caksın. Öyle ki, imil imil, için için eriyeceksin. Evlen-
mekten umudunu kesmişsin ama yüreğin er diye hop
hop atacak. Tatlı tatlı, ılık ılık, yumuşak yumuşak canın
isteyecek. Biri baktı mıydı eteklerin göğe degecek. Ya-
nından geçerken kaşını yıkacaksın. Yalnız yerde uğrun
uğrun bakacaksın, kız olacaksın, can yakacaksın. (Elle-
rini vurur) Haydi başlayın!

ANA KIZ ATIŞMASI

İBİŞ

Anamın evinde belim büküldü

Ağzımın içinde dişim döküldü

Şu yalan dünyada evim yıkıldı

Hatun anam etme ere ver beni.

GABIŞ

Şu dağlarda kar olur da eririm

Seni sevdiğin oğlana veririm

Gençliğinin bir gününü görürüm

Bu sene de evde kal hatun kızım.

İBİŞ

Benim yaşıtlarım hep gelin oldu

Her birisi ikiz çocuk doğurdu

Bilmem babam beni oğlu mu sandı

Hatun anam etme ere ver beni.

GABIŞ

Giderisen hiç yanıma gelmezsin

Korkma kızım sen kocayıp kalmazsın

Yaşın küçük er kıymet bilmezsin

Bu sene de evde kal hatun kızım.

İBİŞ

Bu sene kalırsam halim nice olur
Kocamış diye kim beni alır
Bütün günahlarım hep sana olur
Kölen olam ana ere ver beni.

GABIŞ

Başını alıp bir tarafa gitmiyor
Anaya babaya hürmet etmiyor
Bu nasıl evlattır sözüm tutmuyor
Bu sene de evde kal hatun kızım.

İBİŞ

Terzi olur şalvarını biçerim
Elin oğluyla bir gün kaçarım
Dediğim olmazsa zehir içerim
Hatun anam etme ere ver beni.

GABIŞ

Gel herif verelim bu kızı ere
Çene yoracağız herhal boş yere
Şu garip başımın kaderi kara
Yeter herif ere verelim artık.

(Ese ile Köse, İbiş ile Gabiş'a bir şaka yaparlar. Onlar da
Ese ile Köse'yi kovalar.)

ESE Yandım!

İBİŞ Yakan yanar.

GABIŞ İtme elin kapısını elinin ucuyla, el de iter kapını var
gücüyle.

KÖSE Uğraşmayın bitle, böcüyle...

ESE Ulan İbiş amma da zorlu kız oldun ha?

İBİŞ Olurum ki olurum, ana malı gibi. Akşam sabah acısını
çekmekten içimize işlemiş.

ESE Anan da zorluydu.

GABIŞ Daha neler olacaktı, lafı ağzımıza tıkadın.

ESE Lafı bitti anasının da gönlünü etti, ere vermek gerekti.

Harman yellik kız ellikti.

KÖSE Birisine verilmeye verilecekti. Ama nasıl birine?

ESE Çatla patla, yarıl yırtıl emi? Onların istediklerini kızla-
rı isteyecek mi? Gönlüne mi?

KÖSE Ona soran kim?

GABIŞ (Taklitle) Kız dediğin neymiş ki? Ana baba nereye
keserse kanı oraya akar.

KÖSE O başlığın altından kim kalkar?

İBİŞ (Kız gibi) Kim kalkarsa o alır. On bini sayan alır. Saya-
mazsan bekâr kalır, edalı yar.

GABIŞ Kenir kekliğini eli uzun olan avlar.

ESE Öyleyse sen allanma yalvar. Kışında yırtık şalvar.

İBİŞ Şalvar da şalvar m'ola? İçinde mal var m'ola.

ESE (İbiş'i tutar) Haydi gidiyor haraç mezat.

GABIŞ İster al ister alma; hele bir pencereden boynunu
uzat.

ESE Bakalım kimde kalacak?

GABIŞ Kısmet nereden çıkacak?

MEYDANCI Gelin binmiş deveye, gör kısmet nereye?

GABIŞ Ya mağaraya ya dereye.

(Köse, İbiş'i kaçırır)

KÖSE (Gabiş'a) Müşteri buldum, kızı getir.

(Arkalarına bakarlar. Kızı göremeyince)

TÜRKÜ (Ese - Gabiş birlikte)

Çarşambayı sel aldı

Bizim kızı el aldı...

KÖSE (İbiş'e) Kız ne güzel şeymişsin sen. Adın ne senin?

(Yanağını okşar) Vay vay vay!

İBİŞ (Eline vurur) Çapkın hovarda!

KÖSE Adın ne senin güzelim?

İBİŞ (İşveyle) Ceeennnnneeeet!

KÖSE (Oynayarak) Nereye de gidiyon kız Cennet?

İBİŞ (Oynayarak) Suya da gidiyom lan Memmet.

KÖSE (Oynayarak) Suyu da n'apıcan kız Cennet?

İBİŞ (Oynayarak) Aş pişirecem lan Memmet.

KÖSE (Oynayarak) Aşı da n'apıcan kız Cennet?

İBİŞ (Köse'nin başına kovayı geçirir) Sana da yedirecem lan Memmet.

(Kaçar, Köse kovalar)

MEYDANCI İşte oyunun tipleri, bizim köyün erkekleri, ya-
nıyor yürekleri.

ESE Evlenebilmek dilekleri.

İBİŞ Boş verin kelekleri.

GABIŞ Bırakın inekleri.

KÖSE Vızıldayan sinekleri.

MEYDANCI (Seyirciye) Söyleyin nasıldı girişimiz?

İBİŞ Bu da bizim işimiz.

ESE Sizin gibi gözümüz, kaşımız.

GABIŞ Azıcık ama aşımız, ağrıyor başımız.

ESE Bir şeyler anlatmak, göstermek ağrımız, sızımız.

KÖSE Erkeğimiz, kızımız.

MEYDANCI Durun arkadaşlar, sözcükleri toplayalım. Ger-
çekleri sergilemekten korkmayalım.

KÖSE Söylersiz yandıkça yüreğimizdeki yalım.

ESE Gördüğünüz gibi ne kasıntımız var ne de çalım.

İBİŞ Bu günde bir yaprak açalım.

GABIŞ Söyleyeceklerini söyle bakalım.

MEYDANCI Sevda demiş iki başlı, kadınla erkek içli dışlı,
sene gibi yazlı kışlı, yol gibi düzlü yokuşlu. Kızlarınız
ceylan bakışlı. Kın ördek boyunlu, keklik sekişli, tavus
kuşu gibi göğsü nakışlı. Yaktı mı dumansız yakışlı...

İBİŞ Tutuşuyor etekleri...

GABIŞ Düşlerler erkekleri...

ESE Evlenebilmek dilekleri.

KÖSE Nedense evlenemezler.

GABIŞ Nedenini bilemezler.

ESE Bir türlü bulamazlar.

İBİŞ Sanki dilleri yok, soramazlar.

MEYDANCI Biz dilleri olalım, soralım. Gözleri olalım, gö-
relim. Araştıralım, karıştıralım, bulalım. Söz buraya gel-
mişken kızlardan da soralım. Bir güzel iki yanlı kafa yo-
ralım. Haydi kızlar, çeşme başına varalım.

ÇEŞME BAŞI OYUNU

(Kınalı, Sumru, Yumru, İpek, Melek köy kızlarını oynar-
lar.

Oynayarak söylenir)

KINALI

Çay benim, çeşme benim

Peşime düşme benim

Seninle dalga geçtim

Sevdiğim başka benim

TÜM KIZLAR

Amanın yalıl yalıl

Abbas'ın oğlu Halil

YUMRU

Saç üstünde kavurma

Kız saçını savurma

Bileğinden tutunca

Ana diye bağırma

HEPSİ

Amanın amanın çiçeğim

Sen doldur bin içeyim

KINALI

Dal üstünde kirazlar

Kirazları yemezler

Ne hayırsız analar

Evlen oğlum elemezler

HEPSİ

Amanın yalıl yalıl
Abbas'ın oğlu Halil

KINALI *(Çeşmenin taşından şekerleri alır)* Gene kimin şekerini yiyoruz, bakalım? *(Şekerleri dağıtır)* Hı, kız? *(Melek'i dırter)* Anlayalım.

İPEK Sorgucu, sualci başı mısın sen?

KINALI Öyle mi, kız? Kimin şekerini yiyoruz?

MELEK Ne bileyim ben?

YUMRU Belki de sana koymuşlardır. Anlarsın ya.

KINALI Nerde? Onun sahibi belli.

İPEK Sen mi?

KINALI Bize kim tenezzül edip de şeker koyacak? Gelsin de zıkkımlansın diye?

SUMRU Öyle ya! Güzelliğine göre hatırın olur.

KINALI Nen var kız? Arpacı kumrusu gibi düşüntip duruyorsun.

MELEK Hiç.

İPEK Ah eşim, bir çile iplik alsam da şu okuntuları bitirsem.

YUMRU Sen benim boncukları görsen, dibin düşer. Ne oyalar işledim.

KINALI Daha çok oyalar işler, çeyiz yaparız. Yeter ki ömrümüz sağ olsun. Yaz var, güz var.

SUMRU Görücü yok, dünürücü yok. Aceleye ne lüzum var?

KINALI Ahdettim artık, eli maaşlı, beli kayışlı olmazsa almayacağım.

YUMRU Ben de alacağım şehirden, kurtulacağım kahırdan.

MELEK Keçinin uyuzu, suyu gözünden içermiş.

YUMRU Olmuşken öyle olmalı. Er dediğin er olmalı. Er de yince ağzın dolmalı.

KINALI Benden de al o kadar. Erimizi gören erim erim erimeli.

İPEK Sarıldın mı, koynun kucağın dolmalı.

YUMRU Dadanırsan dolmaya bir gün ola olmaya.

SUMRU Eşim, şehirdeki erkekleri de görünce insanın içi imil imil eriyor.

YUMRU Mis gibi kokuları burnunun direğini kırar.

MELEK İşleri güçleri avrat gibi süslenmek de ondan.

SUMRU Olsun kulakları fincan gibi pırıl pırıl.

KINALI Yüreğimden bir ter boşanır şırl şırl.

MELEK O bomboz sıçan ölülerinin de neyine imrenirsiniz bilmem.

İPEK Şehirde avratlık avanta. Oduna, suya gitmek yok.

MELEK Ne var ya?

KINALI Parklar sinemalar... Heriflerle kol kola fing at, aman bir rahat bir rahat.

YUMRU Hele o kol kola yürüme adetleri yok mu? Dünya malı değer!

İPEK Bizde de üç adım geriden tın tın...

YUMRU Şehir kızlarını analar Kadir Gecesi doğurmuş. *(Melek'e)* Öyle değil mi?

İPEK Onun ayrıntı kabarmış.

YUMRU Ne inip eksilmez ayrıntı bu.

KINALI Başlangıçta böyle olur. Dilin damağın kurur, sesin soluğun çıkmaz olur.

YUMRU Derdini söylemeyen derman bulamaz. Sevda çekmeyen adam olamaz.

İPEK Söyleyiver bize, kimse getirelim dize.

KINALI Köyün içinden evlenecek olduktan sonra ne ki? Elini sallasan ellisi, kolunu sallasan tellisi gelir.

YUMRU Bizde bu şans varken sanma velisi gelir. Gelse gelse köyün delisi gelir.

İPEK Yanlış doğru, bir lafın başını ağrıtmadığına göre onu sevda fena yakalamış. İyi hırpalamış. İlki böyle yakar adamı.

KINALI Kime kız, kime? Boşuna mızrak çuvalda saklan-

maz. Sevda çekmeyen baş aklanmaz.
 YUMRU Böyle düşüneceğini, ince ince ölçüp biçeceğine, üçü beşi hesap edeceğine, bas git alınının akıyla.
 KINALI Yoksa babanın bir öküzle değişmesini bekleyecek-sin, ya da birinin başlık parası biriktirmesinin hayalini kuracaksın.
 YUMRU Nerde o şans? Durup durup turnayı gözünden vuracaksın.
 KINALI Biz daha çok bekleriz.
 YUMRU Bizi beğeneni biz istemeyiz.
 İPEK Bizim istediğimiz de bizi beğenmez.
 SUMRU Bir türlü bir araya gelemeyiz.
 YUMRU Otta, kozada, tarlada takımında; bağda, çapada çok bekleriz.
 MELEK Aman kızlar, neler düşünüyorsunuz.
 YUMRU Başka ne düşünelim, neyimiz var?
 MELEK Tatlı tatlı şeyler var.
 SUMRU Bundan tatlı ne var?
 MELEK Ortada bir günah var.
 İPEK Ne günahı?
 MELEK Sevenlerin ahı. Senin, benim, onun, bizlerin günahı.
 KINALI Var olmasına var ama, kim bu suçlu? Kim olduğu ortaya çıksa hali dumandır. Yandığı zamandır.
 YUMRU Yeter ki şu de, inandır.
 SUMRU Gerisine karışma.
 KINALI Belki de göktedir.
 İPEK Melek mi ki bu?
 KINALI Öyleyse yerededir.
 SUMRU Zebani midir?
 YUMRU Belki de gökle yer arasında bir adamdır.
 KINALI Tövbe de. Belki de Allah öyle istiyordur. Belki de alınna, "Bu kız evde kalacak" diye yazmıştır.
 YUMRU Onun ne suçu olacak canım, imkân var mı?

MELEK Mutlaka suçlu arıyorsanız aranızda arayın. Yerde, gökte, ayda, yıldızda suçlu aranmaz. Hata etmek, suç işlemek kula hastır.
 İPEK Acaba hükümet mi?
 YUMRU Sus tövbe de. O koskocaman adam işi gücü bira-kıp bizimle mi uğraşacak? Sonra cin çarpar gibi çarpar. Ağzımız burnumuz eğilir. (Şakadan tokatlar İpek'i)
 MELEK Bana sorarsanız Çıyanların Abdülkadir Ağa'nın ta kendisidir.
 SUMRU Niye.o oluyormuş?
 MELEK O olmayıp da kim olacak?
 KINALI Köyün gencini, kocasını, karısını, kızını çalıştıran o. Kimini tutaklı, kimini hastalıklı, kimini saralı, parasız pulsuz, sırtı çulsuz, boynu yağar yaralı palansız eşek gi-bi salıveren o.
 YUMRU Üstelik de hepsini bırakır sakat. Ne kol kalkar, ne makat. N'etmeli, böyle köhnesi çıkmış adamları.
 KINALI Eşeklik bizimkilerde.
 KIZLAR BİRLİKTE Adam olsunlar, köhnelerini çıkarttır-masınlar.
 YUMRU Değil mi ya? Er dediğin sığırı sırpası, dölü döşü, çoluğu çocuğu gırla gitmeli.
 İPEK Başını sokacak bir damı, dikili ağacı olmalı ki hayat dediğin tatlı ola.

OĞLAN BEĞENME OYUNU

(Melek, Kınalı, Sumru, Yumru, İpek, Köse "Sevdalı'yı oy-nar", Yakımcı)

(Türkü başlayınca kızlar çeşme başına toplanır.)

TÜRKÜ

Dam ardına gelsene yeşillim
 Şeker verdim yesene yeşillim...

Eğer anan görürse yeşillim...

Tay boşanmış desene yeşillim...

SEVDALI (*Dokuma bir ceket, yakasında karanfil, ayağının ucuna basarak gıydıl gıydıl yürür.*) İşte hal böyleyken böyle Yakımcı... Derdimi saza söyle Yakımcı.

YAKIMCI (*Elinde sazi*) Öyledir aғam, öyledir. Şimdiki devir böyledir. Dert adamı hem çaldırır, hem şöyledir.

KINALI Haydi kızlar, Yakımcı'yı çağırıp da iki söyletelim bir tıngırdatalım.

MELEK Yanında başkası da var, ayıp olmaz mı?

İPEK Ayıp yorgan altında.

MELEK Arınız namusunuz kalmamış. Hayâ damarınız çatlamış.

KINALI Aman çatlamayıp da... Ayıp avşarda, pabuç köşkerde.

YUMRU Zaten o da eğlenmek için can atıyor.

KINALI Şekerin sahibi belli oldu.

MELEK Kimsenin günahını almayın.

KINALI Her şey ortada. Görmedin mi oğlanın sana bakışlarını?

İPEK Ne biçim bakıştı öyle? Yiyecek gibi...

MELEK Herkesin bakışına memur koyacak değiliz ya...

SUMRU Öyle üşütünceye kadar bakana konur.

YUMRU İyiden iyiye, anadan üryan, soyuyor gözüyle.

MELEK Yok daha neler...

TÜRKÜ (*Kızlar da söyler Yakımcı ile*)

Evlerinin önü bir küçük yokuş

Kız gözlerin kör olsun o nasıl bakış

Yarin iğnesiyle de işlenen nakış

Acep kıyamete dek sökülür m'ola.

İPEK (*Kınalı'ya*) Haydi, çağır çağır. Yanındaki de beklesin biraz.

YUMRU Hem Yakımcı el mi? Bizim dostumuz, gönüldeşi-

miz o.

SUMRU Erkeklerin bile kışkandığı Yakımcı.

MELEK Ne diye kışkansınlar? Bunca yıldır, köyde kimin itine hoş dedi?

İPEK Tavuğuna kışt dedi?

YUMRU Çocuğuna puşt dedi?

SUMRU Kızına hişt dedi?

İPEK Zarar gelmez ondan. O kendi sevdasındadır.

KINALI Onun sevdiği kız kim bilir ne güzeldi ki, başkası alınca bu kendini dağıtmış dağlara vurmuş.

YUMRU Acı tatlı hepsi de birdir yiyene, çirkin güzel hepsi birdir sevene.

MELEK İnsan sevmeye görsün bir kere. Kör göz ela, şaşı şehla olur.

KINALI Gömleksizgilin oğlunda da kelle kulak yerinde.

İPEK Ne etmeli? Kelle kulak karın doyurmaz ki.

KINALI Aslan gibi herif, erim er olsun da, evim çalı dibi olsun. Köyün içinde bir tane vallahi... Huyu suyu da iyi.

SUMRU Nereden biliyorsun kız?

KINALI Aaa, lafa bak? Nerden bilecekmişim, ottan, kozadan. Çalışma yerindeki zorluk adamın ne mal olduğunu ortaya koyar.

YUMRU Doğru. Ak göt, kara göt geçitte belli olur.

KINALI Sen niye iki laf etmen kız? Senin komşunun oğlu değil mi?

MELEK Ediyorsunuz ya işte. (*Kınalı'ya*) Haydi Yakımcı'yı çağır.

KINALI Ama epey uzadılar.

MELEK Nereye giderler ola?

KINALI Âşıklar sekisine gidip saz çalar, türkü söylerler. Yakımcı bir çoşar bir çoşar ki sorma gitsin.

MELEK Haydi, gidip dinleyelim.

KINALI Olmaz.

MELEK Niye?

KINALI Elin herifinin peşine düşüp gider gibi gidilir mi?

MELEK Ama bir şey bulalım.

İPEK Buldum.

MELEK Neyi?

İPEK Bahaneyi.

MELEK Nasıl?

İPEK Suyu eve bırakır, ipleri alır oduna gideriz. Âşıklar se-
kisinin karşı yamacında odun ederiz.

MELEK Hem odun eder hem de dinleriz.

(Kovaları, testileri alırlar, çıkarlar. Davul zurna oyun ha-
vası çalar.)

OYUN OYUNU

MEYDANCI (Ortaya gelir) Bunlar da oyunumuzun kızları,
çekilmez mi nazları. Neye kurulmaz düğünleri, çalın-
maz sazları?

SUMRU Sor. Birem birem sor...

YUMRU Buna cevap vermek zor...

KINALI Öyle bakınacağına biraz kafa yor...

MELEK Nedir böyle, ne oluyor?

İBİŞ Oldu mu olacak?

GABIŞ Kırıldı mı nacak?

İPEK Bu işin sonu neye varacak?

ESE Oğlan dehleyip kaçırarak.

GABIŞ İkisi de vurulacak.

İBİŞ O zaman oyun ne olacak?

KÖSE Yarım kalacak.

MEYDANCI Kalır mı hiç yarım, çünkü burada ben varım.

YUMRU Bir kişiyle olur mu bu iş?

SUMRU Bu ne biçim gidiş?

MEYDANCI Ne oldu ki, kaç dakika doldu ki? Şunun şura-

sında sunduğumuz iki kesit, olsaydı yaşamak bu kadar basit...

İBİŞ Dosdoğru.

ESE Dümdüz.

GABIŞ Yatardı insanlar gece gündüz.

KÖSE Erkeksiz kadın...

ESE Kadınsız erkek...

İBİŞ Tuzsuz ekmek.

ESE Üstelik de bayat.

KÖSE Çekilmez hayat.

ESE Bu iş epeyicene karışık, karmakarışık, karmaşık.

GABIŞ Aynı ayrı olmaz çünkü bunlar sarmaşık.

KINALI Dosdoğru söz.

İPEK Neler göreceksin, hele bir etrafını süz.

GABIŞ Kadın dediğin erkekte süs.

YUMRU Ha, koca öküç.

SUMRU Bu ne biçim söz?

GABIŞ Öyle görüyor benim göz.

KINALI Öyle olur olmazsa görüşü, atar işte sözün gelişi.

YUMRU Çalışmazsa beyin, ben sana ne deyim?

KINALI Biz ne binek hayvanıyız, ne de yük.

SUMRU Sorunlarımız boyumuzdan büyük.

YUMRU Kiminiz bilezik gibi görür kiminiz yüzük.

MELEK Böyle süs eşyası gibi görürseniz bırakınız oyunu.

İPEK Oynamayız olanaklarımız eşit olmadan, eksik görü-
yorsunuz durmadan.

GABIŞ Çekilin gidin be, biz de kızsız oynarız.

KINALI Hakkımız olan meydanı biraz zor bırakırız.

YUMRU Hoplata zıplata hakkımızı alınız.

KINALI Haydi kızlar geçelim direnişe.

İPEK Başlayalım işgale.

İBİŞ Hey durun hele.

GABIŞ Ne diye bize kinleniyorsunuz, nedir sizden farkı-

mız?

ESE Yok ki sizden gizlimiz, saklımız.

KÖSE Tarlasız, tohumusuz olamayız.

MEYDANCI El ele vererektir kurtuluşumuz, aynı yükün altında değil mi boynumuz? Bizim olsun dağımız, bağımız, ovamız. Sevdiklerimizi alalım mutlu olsun yuvarmız.

HEPSİ Kurtuluşumuz adına oynansın oyunumuz.

(Oğuzlu oynanır)

HEPSİ Biz biliriz, biz kavrarız, gerçek eşitliği.

MEYDANCI Bundan öte birlikte döşeyelim repliği. Geçelim Buluşma Oyunu'na, Sevdalı ile Yangılı çıksınlar meydana.

BULUŞMA OYUNU

(Melek Yangılı'yı, Köse Sevdalı'yı oynar)

TÜRKÜ

Baharın geldiğini nerden bilmeli

Yağmur yağar dereleri sel alır

Yaş on dörtte sevdiğini bilmeli

Kız oğlana mendil verir gül alır

YANGILI (Elindeki mendili Sevdalı'ya verir. Sevdalı da elindeki gülü Yangılı'ya verir) Gülüm.

SEVDALI Babanın ettiği ölüm, zulüm.

YANGILI Baba ise babalığını bilsin.

SEVDALI Dün gece görücüler geldi. Sizinkilerin ağızlarının yavıştıması nasıl?

YANGILI Verimkâr olmuşlar. Ağızlarının yatırımı öyleydi. Yoksa babam pabuçlarını çoktan atardı. Güler yüzle karşıladığına göre...

SEVDALI Oğlanın şehirde dükkânı varmış. İlçe Başkanı'na

da arkası dayalıymış.

YANGILI Cehennem dibine olsun.

SEVDALI Dayınla, emmin de oğlanı görmeye gitmişler.

Konu komşudan da soruyorlarmış. İşin kötüsü bir de beğenirlerse...

YANGILI Beğenirlerse beğensinler. Nedeyim obanın ayısı-nı? Babamın inadına gözüm köyümde.

SEVDALI Baban da onu bildiği için zaten köyden kimseyi evine koymuyor. Kimseyi denk sınıyor. Yedi kat yabancısı olsun da ne olursa olsun. İbiballah sivri külah dolaşsın, yeter ki köyden olmasın.

YANGILI Güya şerefine yediremiyor. Kendini köyün ağası sanıyor.

SEVDALI Yamacında da ağa istiyor.

YANGILI Bana ne yeter artık! Biraz da bizim isteğimiz olsun. Gönder anan gili istet beni.

SEVDALI Vermezler.

YANGILI Günah bizden kalkar.

SEVDALI Baban seni ağalara, beylere verecek.

YANGILI Üstüme üstüme gelme.

SEVDALI Sen hanım hatun olmaya, konaklara, saraylara layıksın.

YANGILI Allah aşkına yeter artık. Nevrim dönüyor.

SEVDALI Babanın akli oynuyor, demet demet parayı görürnce.

YANGILI Çıkısından başlatmasın... Ben onun kulağı çatılı damga malı, davarı değilim.

SEVDALI Kim aldırır senin gönlünün isteğine? Konaklar araya girince, alan memnun satan memnun.

YANGILI Konakları başlarını, bağırıklarını yesin.

SEVDALI Milletin gözün onlarda.

YANGILI Onların gözü de milletin cebinde. Kırılınca, taa kökünden kuruyasica ellerini üstümüzden çekmezler.

Pis sırnaşık, yılışık yalaşık dümbük kodoşlardan herif mi olur?

(Davul zurna ile oyun havası)

OYUN OYUNU

MEYDANCI Köyden kim gittiyse kızını istemeye, babası Koçmarlının Ömer, bohçasını attı, ayakkabısını fırlattı.

ESE Beygir gibi besledi büyüttü, yatırdı uyuttu.

İBİŞ On binden aşağı olmaz diye diretti.

MEYDANCI Babasının gözü zenginde, kızının gözü enginde idi. Koca köye söz geçiren adam, kızına söz geçiremiyordu.

GABIŞ Evlat da babayı bu kadar tersler mi? Bizim bildiğimiz baba ne derse o olur.

ESE Cart!.. O senin dediğin gazoz ağacı asfaltta yetişir.

GABIŞ Armut mu dedin canım?

İBİŞ En iyisini yedin canım.

GABIŞ İyisini ancak ağalar yer.

MEYDANCI İşte gördüğünüz gibi. Kendisi seçecek seçebilirse. Göbeğini kendi kesecek kesebilirse.

ESE Önünde ulusu olmayanın, yanında delisi olmaz.

GABIŞ Ulu sözü tutmayan ulum ulum ulur.

(İbişle Köse ulur. Davul)

MEYDANCI Bakalım oyunun sonunda durum ne olur. (Seyircilere) Siz söyleyin ne olacak?

.....

MEYDANCI Konuşmayın o kadar kesin.

GABIŞ Fikri başka başkadır herkesin.

KÖSE Karışıyor çoğunun akli.

ESE Bunların altında ne saklı?

MEYDANCI (Seyirciye) Siz söyleyin kim haklı?

.....

.....

MEYDANCI Kavradınız değil mi soruyu? Boşuna öttürmeyelim boruyu, toparlamaya çalışalım konuyu.

ESE Babası der besledim büyüttüm.

GABIŞ Anası der yatırdım uyuttum.

İBİŞ Kız der Sevdalı'ya umuttum.

KÖSE Sevdalı der başkasını unuttum.

ESE Babası der başlık parası alacağım.

GABIŞ Anası der gününü göreceğim.

İBİŞ Sevdalı'ya varacağım, dünyada tek onun olacağım.

GABIŞ Gözüm açıp gördüğüm, gönül verip sevdiceğim.

Başlık diye gençliğimi, tarla diye sevdiğimi, konak diye sevdamı vereceğim.

KÖSE Amma da zenginmiş be.

ESE Ne kadar da verecek şeyi varmış.

İBİŞ Görünmedik yerde. (Davul)

MEYDANCI Dışardan fakir, gönülden zenginmişler. Tepeden inmişler, dereden geçmişler, aynı gözden su içmişler birbirlerini seçmişler. (Davul)

GABIŞ (Alaylı) Bizde seçmek meselesi...

İBİŞ Ne kadarı mümkünse...

KÖSE Seç bakalım elindeyse.

ESE İsteddiğini yapmak variyetine yanı hürriyetine göre.

GABIŞ Hürriyet intihar eder, bizdeki hürriyeti görse. (Davul)

MEYDANCI Yeter bu kadar açılmak. İyidir bazı şeylerden kaçınmak.

GABIŞ Bir kör doğuştan ala-ficirik boz duman.

İBİŞ Yandım aman aman...

ESE Başımızda hep aynı duman.

KÖSE Bizim düğün ne zaman?

TÜRKÜ

Amanın aman aman

Yamanın yaman yaman

Bizim düğün ne zaman
Tarelellim...

(Oynaya oynaya çıkarlar)

MEYDANCI Yoklukla düğün... İkişi nasıl bir araya gelir?
İkişi birden bastırırsa insan dara gelir. Seyir eyleyelim
Sevdalı'yı kendi derdinde.

SEVDALI'NIN EVİNİN OYUNU

(Köse Sevdalı'yı, Gabış Babasını, Yumru Anasını oynar)

TÜRKÜ

Keklik gibi taştan taş sekerek
Gerdan kırıp gelişini sevdiğim
El içinde yıkar gider kaşını
İssız yerde gülüşünü sevdiğim.

SEVDALI Anam canım anam, isteyen bir yüzü kara, ver-
meyen iki yüzü kara.

BABASI Olmaz!

SEVDALI Ama baba... Oluruna bırak şunu.

BABASI Benim elimde değil oğlum oluruna bırakmak. Ben
o eve gitmem. Kapısı yüzüme kapanacak olan, hele ko-
vulacağım eve hiç gitmem. Her gün kaç dünürünün
kovulduğunu gözümle görüyorum. İstemem be iste-
mem. Aç yatarım, kuyruğumu dik tutarım.

ANASI Açlıkla fors bir arada dikilmez.

BABASI Of be, insan dediğin alnı açık olur, dimdik değnek
gibi doğar, bükülmeden ölür. Benim sülalemin tabutu
bile dimdik durur. Bunu bilir misin sen?

SEVDALI Biliyorum ama şurama anlatamıyorum. Ah... ah!

BABASI Boşuna, karaciğerin de yarılrsa ah çekmekten, bana
vız gelir tırıs gider. Bir kulağımdan girer öbüründen çı-
kar.

SEVDALI Babaaaa...

BABASI Ben gideceğim de Koçmarlıdan kız isteyeceğim.
Sümüklü Ömer'in karşısında diz çökeceğim. O muhali-
fe, aman kapına düştüm diyeceğim, bunu aklın kesiyor
mu? Dünyada avrat kırılrsa, cihan güzeli olsa gene git-
mem. Bir sen bir de o kalsa gene gitmem. Ölsün, sürüm
sürüm sürünsem gene gitmem.

ANASI Dayattı bir kere gitmez.

BABASI Kal ulan kırk yıl bekâr kal. Yeter ki benden bunu
isteme. Kaç yıl oluyor, ben o kapıya varmadım. Allah
beni muhannete muhtaç etmesin.

ANASI Bu kadar eşeğini dikine dikine sürme herif. Şurda
ne de olsa konu komşuyuz. Birbirimizin beynamaz yü-
zünü görürüz. Yüz yüze bakarız.

BABASI Aman iyi... Bak bak da yılış.

ANASI Hemi de bakarım. Komşuda pişer, bana da düşer.
Nefsim çeker, bir yerim şişer.

SEVDALI Öyle ya, en zor sual komşu hakkıdır.

ANASI Bir değil, beş değil, başa gelecek iş değil. Tam yedi
yerde soracaklar komşu sualini.

BABASI Sorsunlar be! (Ayağa kalkar) Soracakları soru varsa,
alacakları cevap da var. Adamı zorla dinden imandan
çıkarmayın.

(Çıkar)

ANASI Boşuna hiddetlenme, celallenme, sana da kalma-
dık. Biz Allah'ın emriyle gideriz, Allah'ın emriyle geli-
riz. Benim pekmezim olsun sineği Bağdat'tan gelir.

SEVDALI Kurban olayım anam, senin o bülbül gibi şakıyan
otuz iki dili okuyan dillerine.

ANASI Ben şimdi gider dayıngile anlatırım vaziyeti. Derim
hal böyleyken böyle, işte durum bu kıballı. Dipli köşeli
konuşuruz, akşama dünür salarım.

SEVDALI Canım anam.

ANASI Gideriz ama gitmesine, boşa gideriz gibi geliyor ba-

na. Bir kere biz fukara düştük diye her fırsatta bizi ez-
meye canımızı almaya hükmettiler. Onun için babanın
yüreği doğrulmaz.

SEVDALI Amma ana, Zeynep'le biz birbirimize sevdalıyız.
Yanarız sonra bir ömür boyu.

ANASI Sönersin be oğlum, görmemişe dönersin be oğlum.
Bir kere, bir kabuk olarak kalır bu yara.

SEVDALI O kabuk kalktıkça kanar ana. Kanadıkça yanar
ana.

ANASI Gidelim oğlum. Yoksa anan iki adım atmaktan çe-
kinecek değildir. Velakin işin şekli değişik... Koçmarlı-
nın ilerden beri para ile yapmayacağı, can evinden yak-
mayacağı yoktur.

SEVDALI Böyle yakacağına, öyle yaksın.
(Davul zurna ile oyun havası)

OYUN OYUNU

MEYDANCI Seveda günden güne büyüdü, gözleri bürüdü,
her şeyin üstüne yürüdü. Yürekteki yağlar bile eridi.
Daha fazla dayanamayıp dünür gittiler. Boyun büktü-
ler, diz çöktüler.

KÖSE Koçmarlıdan kız istediler boylarına bakmadan.

İBİŞ Kız büyür nam alır. Sevdiğine verirlerse kâm alır, ver-
mezlerse gam alır.

ESE Yiğit ölür ün alır.

GABIŞ Eşek ölür gön kalır.

MEYDANCI Ama iki gözü kör olsun. Fukaralık her yerde
Ermeni duvarı gibi kendini gösterir.

İBİŞ Kız evi var evi.

ESE Var evi kerem evi.

GABIŞ Yok evi verem evi.

KÖSE Bu kıza köyden kimler dünür göndermedi.

ESE Koçmarlının Ömer kimleri kapıdan döndürmedi.

GABIŞ Kızın anası kimlerin dürüsünü atmadı.

MEYDANCI Anlayacağınız, bu kapının yüzüne kapanma-
dık bekâr uşak, göbeğinden işer kalmadı. Şimdi seyrey-
leyelim Sevdalı'nın dünürçülerini.

DÜNÜRCÜ OYUNU

(Melek Yangılı'yı, Kınalı Anasını, Ese Babasını, İbiş, 1.
Dünürücü'yü, Sumru 2. Dünürücü'yü, Yumru 3. Dünür-
cü'yü oynar)

TÜRKÜ

Nasıl methedeyim sevdiğim seni,

Gürcistan elini değer gözlerin

Bir bakışta harab eden cihanı

Büsbütün dünyayı değer gözlerin.

ANASI Kusura bakmayın komşular, bugünlerde kafamız
iyice karışık, gelen giden birbirini kovalıyor. Bir türlü
iki laf üstüste koyamaz olduk.

(Yangılı, kahveleri saygılı bir şekilde toparlar, bekler. Ana-
sının işaretiyle çıkar)

1. DÜNÜRCÜ Uzatmayalım, anlayacağınız sözün kisası...

2. DÜNÜRCÜ Lafın ardı ucu, bizim oğlan sizin Zeynep'e
yanmış

3. DÜNÜRCÜ Zeynep dedi mi, ağzından kırk Zeynep da-
ha dökülür. Zeynep diyor da başka bir şey demiyor.
Günlerdir ağzına lokma koymadı. Yemeden içmeden
kesildi.

1. DÜNÜRCÜ Boğazından, bir şey geçmiyor.

ANASI Ne yapalım?

2. DÜNÜRCÜ Boşuna mı demişler: "Kız yükü tuz yükü-
dür," diye.

BABASI Kendi bedenimizden kendimize düşman türettik.

3. DÜNÜRCÜ Hep öyle, sorma gitsin. Biz de kendine bir şey yapar diye korkuyoruz.

ANASI Ne eder?

3. DÜNÜRCÜ Her bir şey eder. Ağı içer endirin içer.

ANASI Can tatlıdır, bir halt edemez.

BABASI Ne yapalım canım? Kucağıma alıp yatacak değiliz ya.

1. DÜNÜRCÜ Anlamazlıktan gelme Ömer Ağa.

2. DÜNÜRCÜ Bir it bir deriyi sürür gider. Verin de baş göz edelim şu masumları.

3. DÜNÜRCÜ Hele bir he deyin, gerisi kolay. Kıymayın genceciklere.

BABASI Hâlâ ne demeye üstüme üstüme gelirsiniz? Siz beş sarı lira bozdurabilir misiniz? Yüz dönüm tarla tapulayabilir misiniz?

ANASI Kırk kilo pamuk alabilir misiniz?

1. DÜNÜRCÜ Kendimiz ot minderde yatarız.

BABASI On bin lira başlık verebilir misiniz?

2. DÜNÜRCÜ Köyü kökünden satsan on bin lira eder mi?

3. DÜNÜRCÜ Değil on bin lira başlık, on lira harçlık veremeyiz.

BABASI Öyleyse biz de kız veremeyiz.

1. DÜNÜRCÜ Hah şöyle. Veremeyiz deyin de olsun bit-sin. On bin lirası olan düzrü altına kamyon çeker. Ne diye düğün etsin?

2. DÜNÜRCÜ * Senin sözün demirin kertiği değil ya. Sen istedin istemeye veren olacak mı bakalım?

BABASI Veren alır. Al gözüm, ver gözüm dünyası. Her şey karşılıklı... Alış veriş iki başlıdır.

1. DÜNÜRCÜ Onu sevda için derler, iki başlıdır diye.

BABASI Parasız adamın sevdası falan olmaz. Olursa da bağrına taş basar oturur.

2. DÜNÜRCÜ İşte orda yanıyorsun. Sevda varlık yokluk takmaz.

3. DÜNÜRCÜ Öyle sevdası olur ki fukaranın kurşun işlemez. Berdi gibi dimdik, kargı gibi sınımsık.

1. DÜNÜRCÜ Mızrak gibi keskin mi keskin.

2. DÜNÜRCÜ Paranın girdiği her şey bozuktur. Hemi de bomboktur.

3. DÜNÜRCÜ Tüküreyim içine bu karışık işlerin. Elimizde tutulacak, insanlığımızı belirtecek bir sevdamız vardı, elin kıranı onu da satın alıyor.

1. DÜNÜRCÜ Temiz yüreğimiz çarpardı. Bir huzurlu yuvamız olurdu. Eloğlu onu da bozuyor.

2. DÜNÜRCÜ Eceli geldi azdıkça azıyor.

BABASI O ne demek?

2. DÜNÜRCÜ Laf ortada, beğenen buyursun, gönlü çeken alsın.

3. DÜNÜRCÜ Yalan mı? Satın alınmayan ne kaldı şu rezil dünyada?

1. DÜNÜRCÜ Dünya rezil filan değil, rezil olan bizleriz. Dünyayı da rezil eden gene bizleriz.

BABASI Aferin işte, dünyanın gidişatını kavrayın biraz. Uyanın yahu, ayakta uyumayın. Her şey ateş pahası ona göre edin pazarlığınızı. Komşuluk momşuluk para etmez.

2. DÜNÜRCÜ Tamam tamam... O sözlerin hepsini geri aldım.

3. DÜNÜRCÜ Yanıldı, şaşı ocağına düştü.

BABASI Yeterin artık be. Konu komşu başımıza üşüştü. (Karisına) Gel ulan buraya.

1. DÜNÜRCÜ Kalkın avratlar, bu iş sarpa sardı.

3. DÜNÜRCÜ Kalkacak hal mi kaldı? Belimin ipliği kırıldı.

BABASI Oturuldu, konuşuldu...

ANASI Düşünüldü, taşınıldı...

BABASI Bu işin olmayacağı kararına varıldı.

1. DÜNÜRCÜ Yürüyün lan...

3. DÜNÜRCÜ Eğer ölmeden şu oğlanın mürüvvetini görürsem, eh bakalım...

(Çıkarlar)

BABASI (Arkalarından kızgın bakar) Ağzına sıçtığımin bal-dırı çıplakları. Götlerine bakmadan Aladağ'a oduna giderler.

ANASI Ben doğru dürüst gün görmedim bari yavrucuğum görsün.

BABASI Ulan behey kuş beyinliler! Bir kere bu lafı ağzınıza almaya nasıl cesaret edersiniz? Behey sersem tavuklar! Yüzünüz kızarmadan nasıl kapıma gelirsiniz behey cıbırlar!

ANASI Ben rahat yüzü görmedim, bari kızım rahat olsun.

BABASI Ulan sen de ikide bir, kulağımın dibinde dırdırlanıp da durumatından şikâyet edip durma ha...

ANASI Ne o dokundu mu?

BABASI Niye dokunacakmış? Ben almasam seni kim alırdı kokmuş salamura.

ANASI Hiç de değil.

BABASI Kulak assam sözüne, mertek gibi lafı getirip dayarsın gözüme. Sen bir karış boyunla afor hıyar gibi evde kalırdın ya. Allaha şükret ki benim gibi bir enayi yaratmış.

ANASI Ben bir kere kozada baş ırgattım. Köyün en çalışkan kızıydım.

BABASI Bok olacaktın sanki? Benden iyisini bulacaktın.

ANASI Tabii, beyler beni konaklardan istedilerdi.

BABASI Hizmetçilik için istemişlerdir.

ANASI Yok valla. Avrat edeceklerdi.

BABASI Yanaşmalarından birine vereceklerdi zahir.

ANASI Benim de kendilerine dediğim yok ya.

BABASI Ulan kaç sene oldu şu kapıya geleli hâlâ gözün dışarıda. Çift öküzünün gözü muslukta olurmuş.

ANASI Viraneyi ev ettim sana. Daha ne istiyorsun?

BABASI Benim bir şey istediğim yok. Asıl sen istiyorsun. Gözün doymuyor.

ANASI Eh insan bu kadar çalışıp çabaladıktan sonra, şöyle biraz rahat etsin istiyor.

BABASI Etme diyen mi var? İlle de konak deyip tutturuyorsun. Benim tepemi attırıyorsun. Sen bok yapardın ancak o konaklarda. Sen hanım olacaksın ha? İyi ki olmamışsın. Ele güne rezil olurdun.

ANASI Sen öyle bil.

BABASI Katranı kaynatmakla olur mu şeker, cinsine soktuğum cinsine çeker.

ANASI Gene bundan iyi olurdu.

BABASI Ulan yeter ha! Gene sinirlerimi boşandırma, başlarım konağından da, sarayından da, ağandan da, paşandan da...

ANASI Hemen de sinirlerin boşanır. Ne kadar da gevşek.

BABASI Sus ulan eşoğlu eşek.

ANASI Ölmüş babamdan ne istiyorsun? Çarpılırsın sonra.

BABASI O laf babana gitmez.

ANASI Ya kime gider?

BABASI Anana.

ANASI Anama neye gitsin?

BABASI Erkek eşiğin peşinde sipa gezmez. Sipa kancık eşiğin arkasında gezer. Onun için o laf avrada gider.

ANASI Ona da gitmesin.

BABASI Ulan senin gelmişini geçmişini, kökünü kömecini, deveden irisini küncüden ufağını bir şişeye doldurduğumun karısı. Ulan seni zorla tutan mı var? İşte kapı defol git.

ANASI Dövmenden de, sövmenden de bıkmışım artık.

BABASI Sen gene kaşındın. Tımarın geldi. Canı dayak isteyen keçi, götünü çobanın değneğine sürtermiş.
(Sopayla kovalar).

OYUN OYUNU

KÖSE Seni dinine yandıgımın karısı. Elâlemin başına darısı... Bize de nasip olsun yarısı.

GABIŞ Kurbanın olayım, kovma beni. Ben senden ayrılabilir miyim Koca koç?

KÖSE İster uyku hapi al, ister endirin iç.

GABIŞ Ayran içsem olmaz mı?

KÖSE Ayrı düşeriz. Başka ne içersen iç.

GABIŞ Kurtuluşu yok mu hiç?

KÖSE Edeceğim seni linç. İster kırık dölü doğur, ister piç.

GABIŞ Ben senin dövüşüne, sövüşüne, gültüşüne vurulmuşum.

KÖSE Gevşeme ulan, dramatik yapıyı bozma. Ben sinirleniyorum. Sen de sinirlensene.

İBİŞ Atışmayı, çatışmayı, kapişmayı gevşetme.

ESE Hey aptal oğlu aptal, oyun oynandığını belli etme.

İBİŞ Oyunu tutturalım millete yutturalım.

GABIŞ Vay salak vay, boşuna çabalama.

KÖSE Durumu idare et, bocalama.

GABIŞ Kimsenin yuttuğu falan yok. Herkes rol kestiğinin farkında...

İBİŞ İşte burada bilmem kimin parkında.

ESE Nerde kaldı Meydancı? Beni aldı bir sancı.

KÖSE Ne diyecektim unuttum.

GABIŞ Şimdi hapi yuttun. Sıra sende.

KÖSE Hayır sende.

GABIŞ Sende.

KÖSE Öf be ne diyecektim?

GABIŞ Mutlak bir halt yiyecektin.

KÖSE Neydi şu oyunun replikleri?

İBİŞ İşlenmiş kanaviçe iplikleri, oyuncular meydan keklikleri.

ESE Yetiş ey Meydancı, yeter seyircinin çektikleri.

MEYDANCI Efendim, oyunumuz göstermelik, şimdi bizde ebelik. Fukaralık bende, sende, (Seyirciye) onda bunda, hepimizde... Çünkü ceplerimiz delik. Yama yama üstüne üstelik. Bu dert hepimizin... Sonumuz n'olacak tartışalım dedik.

GABIŞ Haydi buyurun tartışmaya. Başlayalım atışmaya.

İBİŞ Birtakım yollardan, birtakım yerlere varalım.

ESE Kapı kapı gezip arayalım, soralım.

KÖSE Sadece tartışmakla olmaz, bir çözüm yolu bulalım.

MEYDANCI Bu kadarı yeter bugün, sonu gelir biter bir gün.

KÖSE Birer birer çözümleyeceğiz.

ESE Davamızı özümleyeceğiz. Kısacası ezilmeyeceğiz.

MEYDANCI Hop, hop (Davul) çok ileri gittin gel beriye, haydi dönelim biz metine.

GABIŞ 301. Madde susamış adam etine.

İBİŞ Bizden selam olsun.

ESE Ötekine berikine.

KÖSE Bizi de mi çürütecek?

GABIŞ Elinden gelse eritecek.

MEYDANCI Yakalarsa azar azar, üstüne çöker ezer de ezer.

Başlasın oyun varsa ezber. Kırarım kafanızı çizgiden çıkarsanız eğer.

(İbiş, Ese, Köse, Gabiş tek sıra mehterle çıkarlar)

İki adım ileri bir adım geri.

Biz de biraz değişelim...

Sizlere söz kesme oyununu gösterelim.

SÖZ KESME OYUNU

(Meydancı Ağa'yı, Kınalı Yangılı'nın anasını, Ese de babasını oynar.)

TÜRKÜ

Tamburam rebab oldu
Ciğerim kebab oldu
İstedim vermediler
Bir zalim sebep oldu.

AĞA Hayırlı uğurlu akşamlar.

BABASI (Ezilerek) Sağol ağam, hoş geldin, sefalar getirdin.

AĞA Bu zamanımız hayırlı olsun.

BABASI Hayırlı olur inşallah, buyurun...

ANASI Öpeyim.

AĞA Çok yaşa kızım.

ANASI Hoş gelmişsin.

AĞA Hani ya gelin kızımız?

BABASI (Gözleri parlar) Ağa.

AĞA Evet...

ANASI Gelin kız!

AĞA Ya!

BABASI Gidigidilerden mühlet istedik.

AĞA Ne demek mühlet istemek? Mal meydanda.

BABASI Doğru.

AĞA Neden elin itlerine kaptırasın kızını? Nelerle getirdin bugüne.

ANASI Hısım akrabaya bir yol danışsak.

AĞA O da ne demekmiş?

ANASI Memiş'e mi?

AĞA Memiş senin bildiğin eski Memiş değil. Memiş'i şimdi kucak kavuşturamaz oldu. Bir babayığit oldu ki sorma

gitsin. Boy pos, kelle kulak maşallah, muhafazanallah yerli yerinde; oğlanı bir görenin bir daha göresi geliyor.

BABASI Allah sahibine bağışlasın.

AĞA Yetiştii, işe yapıştı. Ben dünya yüzünde bir nefes aldım.

BABASI Allah nazardan saklasın.

AĞA Dünya bir dolaptır, döndürene aşkolsun.

BABASI Aşkolsun ki aşkolsun.

AĞA Her neyse, benim lafıma iyi kulak verin.

BABASI Bir emrin mi var Ağa?

AĞA Haşa huzurdan, ne emrim olacak? Bizimkisi olsa olsa bir ricadır.

BABASI Baş üstüne Ağa.

AĞA Dediğim gibi işte, evlat büyüdü büyümesine ama, derdi de beraber büyüdü. Baş göz etmek gerek.

BABASI Babalık vazifesi.

AĞA Şöyle bir düşündüm. Tenceremizde kaynayabilecek, eli yüzü düzgün, üstelik de çalışkan, temiz süt emmiş bildik gördük bir kız almak gerek. Evlat bu, sokağa atılmaz ki.

BABASI Öyle.

AĞA Derken aklıma sen geldin. Ömer'i eskiden beri tanırım, temiz arkadaşdır, dedim.

BABASI Allah razı olsun.

AĞA Kaç yıl çiftçibaşılığımı yaptın. Ben senden memnunum.

BABASI Allah da senden memnun olsun. Çok ekmeğini yedim. Hâlâ kursağımda senin aşın ekmeğin.

AĞA İrgata gık bile dedirtirmezdi dedim.

BABASI Evvel Allah!

AĞA Her seneki hizmetinden ayrı ayrı memnunum. Aşağı yukarı bir evden gibiyiz. Kızı da bilirim. Bizim oğlanı çeker çevirir, depmez delinmez ev eder dedim, kalktım

geldim.

BABASI İyi ettin, hoş geldin.

AĞA (Ömer'in eline bir tomar para koyar) Her bir ihtiyacınızı hafta içinde görün. Her bir muamele bitsin. Çeyiz alınsın, esvap kesilsin. Cumaya şerbet içmeye geleceğiz.

BABASI Buyurun.

AĞA Hemi de şerbet içtikten sonra nişanı asri yapalım. Yapalım da asri nişan nedir görsün şu köylüler.

BABASI Bilmem ki Ağa. Ayıp olmaz mı? Konu komşu ne der?

AĞA Boş ver, yirminci asırda yaşıyoruz, ne derlerse desinler.

BABASI Akrabalar razı olur mu?

AĞA Boş geç, muradımız var.

BABASI Anasına bir danışsak?

AĞA Boş koy yahu, cahil insanlar onlar. Ne bilirler asri nişanı... Resmi nikâhı? Sen bir he de gerisi kolay. Anası manası, sıpası danası yok. Ben istiyorum o kadar. (Dürter) Erkeklik öldü mü? Kılıbıklığı bırak.

BABASI Bizim evde demirgırası var.

AĞA Güldürme Allahın aşkına, köye de mi girdi? Bir iki okumuş var diye köye de girdi diyelim. Avratlara ne oluyor?

BABASI Koyversen dizginlerini yürüyüş yaparlar.

AĞA Nah yaparlar, yarım pabuçlarıyla.

BABASI Bizimki zaten bahane arar.

AĞA Başlık on bin lira. Daha bir diyeceğin var mı?

BABASI Ne diyeceğim olsun. Suları baştan kestin.

(Davul zurna ile oyun havası)

OYUN OYUNU

MEYDANCI Tamam mı?

İBİŞ Bütün eksikleriyle, gedikleriyle tamam.

KÖSE Dedikleriyle, yedikleriyle tamam.

ESE Para bu, ne kural tanır ne nizam.

İBİŞ Adam aldı gitti vesselam.

GABIŞ Ne görücü gönderdi, ne düdürcü gönderdi.

İBİŞ Ne düşün dedi, ne mühlet verdi.

ESE Ne hısım akraba araştırdı, ne oğlan görüldü.

MEYDANCI Bir gelişte kız verildi.

KÖSE Kaşla göz arasında tatlısı yendi.

İBİŞ İstese peşine takar giderdi.

GABIŞ Ama muradım var dedi. Düğün dernek kurulacağını söyledi.

MEYDANCI Para girdi araya, aç gözünü uyuma. (Bütün oyuncular çıkar) Eh, biz de verelim biraz mola, birer sigara dola, büfede bulunur bilumum kola, aman unutulmadan kapaklarına bakıla, belki içinden bir şeyler çıka... İhtiyaçlar görüldükten sonra dönelim hep birlikte oyuna.

Birinci Bölüm Sonu

İKİNCİ BÖLÜM

OYUN OYUNU

MEYDANCI *(Bütün oyuncularla birlikte girer)* Çok şükür sağ salim döndük oyuna, geliştirelim bakalım enine boyuna... İşte bu çark döne döne, bozulmuş düzen günden güne.

İBİŞ *(Seyircinin birini gösterir)* Gocunuyor.

KÖSE Yarası mı var?

GABIŞ Yoksa düzenle arası mı var?

ESE Acaba İsviçre'de parası mı var?

İBİŞ Anladım onun korkusu başka.

GABIŞ Yoksa meyil mi eylemiş aşka?

ESE Heves edecek şey değil, yokluktan hep laçka.

KÖSE Aldırmayın. Şaka şaka...

MEYDANCI *(Seyirciye)* Rahat otur beyefendi korkma parandan.

İBİŞ Hepimiz umutluyuz gelecekte yarından.

GABIŞ Korku dedin de aklıma geldi...

ESE Neymiş bakalım çok bildi?

MEYDANCI *(Seyirciye)* Durun yumurtluyor baba hindi.

GABIŞ Her şeye çare bulan.

İBİŞ İşi gücü yalan dolan.

KÖSE Cebinde parası olan.

GABIŞ Lafımı cenabet etmeyin. Burada...

İBİŞ Burada bilim konuşuyor, ilim adına.

GABIŞ Beyin değiştiren, damar tamir eden, kalp nakli yapan insanoğlu.

HEPSİ *(Alkışlar)* Bravoooo...

(Bütün oyuncular alkışlar yine)

GABIŞ Aya çıkan, hem de yaya çıkan insanoğlu.

HEPSİ *(Alkışlar)* Yaşa... Varol...

GABIŞ *(Sözüünü bağlayamaz)* Korkuya çare bulamamıştır.

MEYDANCI Bravo ki bravo... Ancak bu kadar olur.

KÖSE Aşkolsun mantarına.

ESE Kes bir yağlı olsun.

GABIŞ Döndür başını etrafına, varacaksın farkına. Korku nasıl ağ örmüş, yüreklere yağ örmüş... Irgat ağadan.

İBİŞ İşçi patronndan.

KÖSE Şoför trafikten.

ESE Polis komiserden.

GABIŞ Komiser amirden,

İBİŞ Amir müdürden,

GABIŞ Müdür genel müdürden

KÖSE Genel müdür bakandan.

ESE Bakan başbakandan,

GABIŞ Başbakan avrattan.

MEYDANCI Çık, değil... *(Seyirciye)* Kimden korkar?

Amerika'dan korkar, iyi söz doğru bak evrene, göz kulak ol çevrene. Sözlerimiz amacına ulaşsın, şerbet-nişan oyunumuz başlasın.

ŞERBET-NİŞAN OYUNU

(Meydancı Ağayı, İbiş Memiş'i, Kınalı Yangılı'nın anasını, Ese de babasını oynar)

TÜRKÜ

Sabah olur çarık çorap giyemez

Akşam olur peynir ekmez yiyemez

İki sözü bir arada diyemez

Yârim çocuk söylemiyor dilleri

AĞA *(Elinde paketlerle girer)* İşte geldik. Sayılı günün hükümü mü olur? Soluk alır verir gibi geçer.

BABASI Hoş geldiniz.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA (*Memiş'e ellerini öp diye işaret eder. Memiş anlamaz aynı işareti yapar*) Öp bakayım babanın elini.

MEMİŞ Hee ya... (*El öper*)

BABASI Çok yaşa oğlum.

MEMİŞ Hee ya.

ANASI Allah ömrünü uzun etsin bir yastıkta kocayın.

MEMİŞ Hee ya.

BABASI Hadi avrat hısım akraba, konu komşu toplanın da şerbet içelim.

AĞA Şerbetlikleri çıkarın da köylüler görsün. Medeniyet öğrensinler.

BABASI Para bulsalar seni de geçerler ya, analarını yokluk belliyor.

AĞA Doğru, kelâm gibi lâf. Varlıklı olsalar başa mı çıkılır. Haklarından ancak yokluk gelir.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA (*Memiş'in kulağına*) Aslan oğlum, canım yavrum sus, sen bugüne bugün tavlaya çekilmiş atlar gibisin.

MEMİŞ (*Kişner*) Hi hihi hi...

AĞA Eşoğlu eşek... Avradı görünce böyle, peşin para görmüş gibi kişner tabii.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Oğlum senin köylünün, ille de kızın hoşuna gitmen gerek.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Vay senin "Hee ya"nın da... senin de... Dilin başka kelam çeviremez mi ulan?

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Sapıttın mı ulan? Konuşmasını bilmiyorsun bari dinlemesini bil, hey it oğlu it.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA (*Ötekilere*) Nasıl komşular Memiş'imi beğendiniz mi?

BABASI Allah pis nefesten, kem nazardan saklasın.

ANASI Kırk bir kere maşallah.

AĞA Birbirlerine çok yakışıyorlar değil mi?

BABASI Yakışmasalar layık görür müydün Ağa?

ANASI Allah geçim gürlüğü versin.

AĞA Şöyle bir yol düşünün. Şehirdeki evi bunlara tapulamışım. Hemi de tapularım. Karşı karşıya kapılarım, sıra sıra konaklarım, içinde yavrucaklarım.

BABASI En iyisini sen bilirsin Ağam.

AĞA Tarla takım sormaya ne hacet. Sizin köylü benden iyi bilir evelallah.

ANASI İnile çıkıla bilinmeyeceği mi kaldı?

BABASI Ben herkesten iyi bilirim. Her bir fidan elimde büyüdü sayılır.

AĞA Orası öyle. Sizler ektiniz, sizler diktiniz. Zahmetini sizler çektiniz.

BABASI Siz de avuç avuç para döktünüz.

AĞA Varmış da dökmüşüz. (*Memiş'e göz atar.*) Bizimki de canım maşallah, prensesler gibi yaşatır.

MEMİŞ Hee ya.

BABASI İyi bilirim. Çok iyi bilirim. Ama ne diyebilirim.

MEMİŞ Ne oldu baba?

AĞA Ne olacak oğlum? Babanın el atıp da koparamadığı dal mı var?

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Eşeğin boku. Başka bir laf bilmez misin sen?

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Sana kız veren pezevengin ağzının ortasına sıçayım. Allahın salağı. Seni bana bir musibet, bir ibret, bir göz görgüsü verdi.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Hasbinallah... Yürü lan Allahın davarı. Nişanın sonu-

na kadar ahırdan çıkmak yok. Çıkarsan kemiklerini kırarım.

MEMİŞ Baba bana avrat mı alacan?

AĞA Hee ya.

MEMİŞ Eessah mı baba?

AĞA Hee ya... Çık ulan dışarı.

(Çıkarlar)

BABASI Hadi avrat, namazdan sonra hazır olsun yemekler.

(Davul zuma ile oyun havası)

OYUN OYUNU

MEYDANCI İşte gördünüz, şahit oldunuz.

İBİŞ İşittiniz, duyduunuz.

MEYDANCI (Seyirciye) Siz söyleyin nasıl buldunuz?

ESE Konuşamayız, söyleyemeyiz, bu mu şimdi adalet?

KÖSE Baştan aşağı rezalet.

İBİŞ Dört bir yana çökmüş lanet.

MEYDANCI Ne görücüsü, ne dünürçüsü, söz kesmesi tatlı yemesi hepsi bir çırpıda oldu neden?

İBİŞ (Para işareti yapar) Tıkadı kör kursakları, pisboğazları.

GABIŞ Kesti kökünden şakırdayan dilleri.

KÖSE Söyletmedi halleri.

MEYDANCI Bitiriverdi işi, yıllarca süren gidişi.

ESE Ödeyince üçü beşi...

KÖSE Bütün umutları yel alır gider.

İBİŞ Gecekonduları sel alır gider.

GABIŞ Biz besler büyüttürüz el alır gider.

KÖSE Gider ki gider.

İBİŞ Amma ne gider...

MEYDANCI Otlaklarımızda otlattığımız, geleneğimizce büyüttüğümüz.

ESE Gözümüzden sakındığımız, derdimizi yakındığımız.

GABIŞ Uçan kuştan, esen yelden kıskandığımız, yoluna yandığımız, bize kısmet sandığımız.

MEYDANCI Kızların etiketini okuyup okuyup götürürler.

ESE Parayı sayan alır, sayamayan baka kalır.

KÖSE İşte bize de bu çok koyar.

GABIŞ İçimize düşen ateş oyar da oyar.

MEYDANCI Çünkü yarı aç yarı tok, bizde de genç çok, sanmayın kızlarımızda gönül yok. Şimdi de görelim direnmeyi, ana kız arasındaki çekişmeyi.

ANA KIZ ÇEKİŞMESİ OYUNU

(Melek Yangılı'yı, Kınalı Anasını oynar.)

TÜRKÜ

Keklik gibi kanadımı süzmedim

Murat alıp doya doya gezmedim

Bu kara yazıyı kendim yazmadım

Anlıma yazılmış bu karayazı.

YANGILI Ana.

ANASI Ne var kız?

YANGILI Benim ere gitmeye niyetim yok.

ANASI Sen değil miydin yalvaran yakaran?

YANGILI Yalvarmaz olaydım da arkamın üstüne sürtüleydim. Ne bileyim kaderimin böyle olduğunu?

ANASI Devlet kuşu kondu başına, su katma pişmiş aşına.

YANGILI İstemem gözü kör olsun. Mal gibi satılmak, köyden köye atılmak istemiyorum.

ANASI O ne biçim laf kız? Tövbe yarabbi. Zamane veletleri azdı artık, dünya kökünden kızdı artık. Kimi alıp kimi alamayacağını sen mi bileceksin yoksa önünde deve dişi gibi duran büyüklerin mi?

YANGILI Tabii ben bileceğim. Onunla bir ömür ben geçireceğim.

ANASI Amanın dünya dünyalıktan çıktı, sele sepet götü oldu. Bir kız anasının yüzüne karşı cevap veriyor, karşı duruyor, çemkiliyor, hey yarabbi aklım fırtacak. Bir duyan olmasa keşke, kırk yıl evde kalırsın. Abdülkadir Ağa duysa derhal düğünü kaldırır.

YANGILI Keşke.

ANASI Kız kısmının dili kısık gerek, çeksene dilini dibine. Nedir bu dilinin büyüklüğü arşın arşın. Hemi de ağır kurşun.

YANGILI Kız olduk diye ölelim mi?

ANASI Kızım ne yapalım? Bak eksik demişler, adı üstünde eksik. Bir topak eti çok görmüş.

YANGILI Ne eksigim, ne de bir şey. O salakların çoğundan da fazlayım hatta. Ana ben o...

ANASI Neymişsin sen, yoksa sadrazamın sol... Anası manası yok. Nesi var oğlanın? Aslanlar gibi...

YANGILI (*Seyirciye*) Görenler Allah için söylesin ne edeyim elin salağını.

ANASI Herif kısmının salakçası makbuldür. El içinde cahillik etmez. İkide bir saldırmaz. Yenilmişe içilmişe aldırılmaz.. Gezmede olsan tınmaz, işi zorsunmaz.

YANGILI Anlamaz ki hanyayı konyayı.

ANASI El içinde üstüne müstüne atlamaz. Çimdiklemez vıcıklaamaz, içini gıcıklaamaz. Birem birem avrat kıymeti bilir, dirhem dirhem hatırını sayar.

YANGILI Avrat kıymeti öyle bilinmez.

ANASI Öyle demé kızım, ayağına gelen kısmeti tepme. Herifin dağda domuzu eksik.. Aksilik etme, şu domuzdan bir kıl da biz çekelim.

YANGILI Siz kıl çekeceksiniz diye ben nara mı yanayım?

ANASI Zaten bizden olmakla nara yanmışsın. Biz ettik, sen

etme kızım, her bir şeyi var ayının.

YANGILI İstemem.

ANASI Güzel olmuş neye yarar. Kıcı donsuz olduktan kelili.. Cahillik işte ilerde çok pişman olursun ama iş işten geçer. Cep derssen delik, misafir olmaz metelik. Avrat kıymeti de bilmez üstelik.

YANGILI Sırf parayla geçim olmaz ana. Parayı koynuma alıp da yatacak değilim ya. Bir kör boğaz, bir boklu çukur nasıl olsa doyar, insana ağız tadı, geçim gerek. Biraz da huyu huyumu, boyu boyumu, suyu suyumu tutmalı.

ANASI Bu kız sapıtmış. Bunu bir okutmali.

YANGILI Ne diyeyim ben sarıçalı, sıtmalı. Er dediğin ateşli olmalı, yatağını ısıtmalı. Koynuna alınca kucağın dolmalı.

ANASI Sus kız, sus. Kimseler duymasın. Ergen kızın aklı bunlara ermez, önünde konuşurlar kulağı duymaz, gözü görmez.

YANGILI Kimse de eliyle başına böyle bir belayı örmez.

ANASI Aklını başına al, biraz düşün civar köylerde bu kadar başlığı kim verebilir? Bu yükün altından kim kalkabilir.

YANGILI Ben kimseye yük olmam. Mal davar değilim satılacak.

ANASI Hemi de öyle bir malsın ki değme gitsin. Sen olmasan tarlayı kim ekecek, bulguru kim kaynatacak, kim dövecek, ekini kim biçecek, döveni kim sürecektir? Harmanı kim savuracak, kim kaldıracak? Anladın mı kıymetini, nasıl kullanışlı mal olduğunun?

YANGILI İyi anladım.

ANASI Sen gidince, elimiz ayağımız kötürüm olacak. Kökünden kuruyacak. Yazık değil mi bize?

YANGILI Yazık değil mi bana?

ANA Kız kısmı hem ağlar, hem gider. Sonunda bana dua edeceksin anamın yerden göğe kadar hakkı varmış diyeceksin.

YANGILI Hiç de...

ANASI Hem bundan sonra boşuna telaşın. Ata binen yamacı çoktan aştı. Oğlan evinde düğün kuruldu, davul vuruldu. Çıyan Abdülkadir Ağa ocağımızı söndürür.

YANGILI Bana ne? Üstüme gelme eğer anamsan.

(Davul zurna ile oyun havası)

OYUN OYUNU

MEYDANCI Anasını dinliyorum anası haklı, kızını dinliyorum kızı haklı.

ESE Bu memleket böyledir işte. Kimi dinlersen o haklı.

İBİŞ Öteki haklı, beriki haklı.

GABIŞ Olmaz ki o haklı bu haklı.

KÖSE Bayağı karışıyor insanın aklı.

MEYDANCI Bilen kim, bunların altında ne saklı? (Seyirciye) Siz söyleyin kim haklı?

—

MEYDANCI Para her yerde oynadığı başrolü aşta da oynuyor.

GABIŞ Gönül cennet ister ama günah bırakmaz. Ekmeğini aslanın ağzından kurtaramayan kişinin hakkı da olmaz.

KÖSE Hak isterse bu ülkede duramaz.

İBİŞ Doğru Almanya'ya...

GABIŞ Almanya'ya bir iki bir iki...

ESE O da çıkar yol değildir.

İBİŞ Niye?

MEYDANCI Es veriyorum, seyirci söylesin diye. Hadi na-

sil ortalık güllük gülistanlık yapılır söyleyin.

KÖSE Evet baylar, bayanlar...

ESE Söyleyin arkadaşlar...

GABIŞ En önemli sorundayız.

MEYDANCI Maalesef oturumu kapatmak zorundayız.

ESE Demek ki bu düzende çözüm yolu bohçayı alıp kaçmaktır.

KÖSE Gönül verdiği kanatlanıp uçmaktır.

GABIŞ Hakimine, savcısına diz çöküp avuç açmaktır.

MEYDANCI Haydi çömezler.

ESE Buyur Meydancı.

MEYDANCI Seyircilerimiz bir 'Kız kaçırma davası' isterler.

GABIŞ Hep aynı olmasın seyircilerimiz bıkar.

İBİŞ Her dem temcit pilavı seyirciyi sıkır.

MEYDANCI Haydi göreyim sizi, günümüze uygun bir oyun çıkarın.

ESE Aslandır oyun babası, oyuncuların hası.

MEYDANCI Davul zuma çalsın bir oyun havası (Oyunculara) Sizler de yine kuyruğuna nışadır değmiş eşek gibi dolaşın.

KÖSE Eşşeoğlu eşek gibi dolaşsak olmaz mı? (Meydancı'ya) Değil mi baba? (Davul).

MEYDANCI Haydi bakalım cıvıl cıvıl bir mahkeme salonu olsun burası.

(Herkes bir tipe girer)

GABIŞ (Mübaşir pozuyla) Kız kaçırma davası, iki gencin sevdası... Davulcu bildiğin gibi, kes kes havası, hadi gelsin kızın öz be öz babası.

İBİŞ (Daktilo başındaki kâtip pozundadır.) Sesin amma da acıklı, yakıcı ve de dokunaklı.

ESE (Hâkim pozundadır.) Yaz oğlum katip, iyi döktür söyle okunaklı.

KÖSE (Oğlan pozundadır) Yaz katip arzuhalimi. Anlat şu za-

limi, yüreklere işlesin, elde yoksa ne işlesin.

ESE Satır başı üç nokta.. Parantez, virgül, tırnak içinde.

İBİŞ (Yazar gibi) Şakır da şakır, şakır da şakır. Kendi yazar kendi okur.

ESE (Köse'ye) Anlat oğlum.

KÖSE Biz yastığa sarılalım, elâlem dişlesin. Canı isteyen şişlesin.

MEYDANCI Uyan be adam hâlâ eski düştesin.

GABIŞ Şöyle bir tarihe bak 1975'tesin.

MEYDANCI Hâlâ mı boğuk kısık duyulmuyor sesin.

GABIŞ Gümbür gümbür söyle, yer gök inlesin.

MEYDANCI Haydi Gabiş, işe yapış. Biz hazırlık yaparken Yakımcı yanık bir hava vursun. Boş kalmasın meydan seyircimizin gözü gönlü dolsun.

TÜRKÜ

Arpalar sarardı geldik yolmaya
Kurban olam kolundaki burmaya
Hakim Bey çağırılmış ifadem almaya
Yanılıp da cebir deme sultanım

Şahitlere birer birer soruldu
Kollarıma dar kelepçe vuruldu
İfadem alındı cezam verildi
Gönüllüydün cebri dedin sultanım.

MEYDANCI Şimdi olayın havasına girdiniz mi, çizginizi buldunuz mu?

ESE Tamam herkes yerini alsın.

KÖSE Başlıyoruz.

MEYDANCI Bozuk düzeni taşıyoruz.

GABIŞ (Baba rolünde) Ben gözümünden sakındığım, yalvarıp yakındığım, nazarlık diye takındığım öz bir yavrumu ciğerparemi isterim Hâkim Bey.

MEYDANCI Yırtıl ulan yırtıl, çok ve de tok ses çıkar. Ömer Aga gibi bağır. Birini taklit etmek oyunculuğun şartıdır.

GABIŞ (Baba rolünde) Ağzına, mezarına sıçtığının itleri, götlerine bakmadan Aladağ'a oduna gitmişler. Ben kızımı isterim, isterim oğlu isterim.

ESE (Yargıç rolünde) Turşu mu kuracaksın küpe, pezevenk.

GABIŞ (Baba rolünde) Ah kızım, kınalı kızım, neler geldi başına yavrucuğum.

İBİŞ (Kız rolünde) Her genç kızın başına gelen.

GABIŞ Babamı bırakıp nerelere gittin?

ESE Ere gitti. Al senin olsun, işi bitti (Köse'ye, Yargıç rolünde) Oğlum sen bu kızı niye kaçırdın?

KÖSE (Delikanlı rolünde) Bilmiyorum Hâkim Bey.

ESE Niye dedim?

KÖSE Çok zorlama söylerim ha.

ESE Ha eşek ha...

KÖSE Allahın emriyle istedim vermediler. Kulun zoruyla kaçırdım.

ESE Ne diyeyim zora beylerin bile borcu var.

MEYDANCI (Ese'ye) Yahu oyunu bitireceksin neredeyse. Sor, daha çok sıkıştır. Tekrar tekrar sor. Sorgu Hâkimliği zor...

ESE Oğlum sana soruyorum. Tekrar soruyorum. Tekrar tekrar soruyorum. Bu kızı niye kaçırdın?

KÖSE Ne yapayım Hâkim Bey? Benim gibi bir kişi başka nasıl evlenebilir?

ESE Ne demek o?

KÖSE (Para işareti yapar) İşte bu demek. Esvabı çeyizi, kırılmışı dökülmüşü hesap et de gör. Benim gibi bir adam nasıl evlenir, hadi söyle!

(Üstüne yürür. Davul)

MEYDANCI Hop, hop... Kal orada öyle.

ESE (Gabiş'a) Peki, behey adam bu çam dalı gibi oğlana kı-

zını neden vermedin?

GABIŞ *(Para işareti yaparak)* Bu kadarcık hakkımız yok mu, Hâkim Bey?

ESE Mülkiyetçi pezevenk.

GABIŞ Hem de bu iş güç zamanı nasıl veririm?

ESE Allahın emri, peygamberin kavliyle.

GABIŞ Bir hayrını görmeyelim mi? Bizde de yok. Biz de fukarayız.

ESE Ne demek ulan hayvan. Fukaraysan bu kız mı seni fukara yaptı? Neyine güvenip de yaptın? Çiftlikler mi bağışlayacaktın? Yıkıl karşımdan gözüm görmesin seni. Rüştünü ispat eden kız ve erkek istediğiyle evlenebilir. Medeni kanun işler, demokrasi var memlekette. Sözüm ona.

İBİŞ Sus sus kimseler duymasın, Yerin kulağı var mevkiin kaybolmasın.

ESE *(Köse'ye)* Oğlum kız gönüllü müydü?

KÖSE Gönüllüydü Hâkim Bey.

ESE *(İbiş'e)* Peki kızım önünde ana baban varken niye bu yolu seçtin?

MEYDANCI *(Tanık)* Anası babası onu satmak istediler Hâkim Bey.

ESE Sus be adam.

MEYDANCI *(Tanık)* Susmam Hâkim Bey, her şeyi biliyorum.

ESE Neyi biliyorsun?

MEYDANCI Her şeyi biliyorum.

ESE Peki Akgedik Mağarası'na girdiklerini de biliyor musun?

MEYDANCI İşte ben oraya gelince uyumuşum.

ESE İşte ben de oradan öteyi soruyorum.

MEYDANCI Aman ne ayıp.

KÖSE Gene neyin kayıp?

ESE Peki kızım anandan babandan çekinmeden konuş. Allah için konuş. Gönüllüydün değil mi? Hadi bakalım söyle gönüllü müydün değil miydin?

İBİŞ Değildim.

EBE Peki bu keşken kulak oğlan seni kaçırırken bağırmadın mı?

İBİŞ Elin kıranı, çöktü müydü dalına, bastı mıydı ümüğüne, sesini mi çıkarttırıyor Hâkim Bey?

KÖSE Peki öyleyse Hâkim Bey, ben bu kızdan resmen şikâyetçiyim.

ESE Niye?

KÖSE Kaçırırken elimi yüzümü tırmaladı. Kan ter içinde bıraktı beni.

İBİŞ Yalan Hâkim Bey.

KÖSE Gönüllüydü öyleyse.

ESE Beraat beraat...

(Davul, zurna oyun havası çalar, karşılıklı oynarlar.)

MEYDANCI Bu mahkeme bir göstermeceydi, özlendiği gibi düzmeceydi. Gelelim gelenegimize, kendi gerçeğimize. İster iste, ister isteme... Şimdiki oyunumuz da kız süsleme.

TÜRKÜ

Çukurova yazıları

Tavşan kovalar tazıları

Aramızı da bozanlar

Ortalığın muzurları

KIZ SÜSLEME OYUNU

(Kınalı, Yumru, Sumru, İpek köy kızlarını; Gabiş İmam'ı oynar.)

YUMRU *(Nişan elbisesiyle duran Yangılı'nın yanına gelir)*
Gözün aydın eşim.

KINALI Deli olma kız! Karşı taraf atlı, arabalı... Seni eşekle kaçırarak değil ya. Öyle yayan yapıldak iki adım attırmazlar.

AĞA Haydi, gelin kızımızı getirin.

İMAM *(Bir yastığı üç kere okur, kızla oğlanın adını söyler, yere vurur.)* Kızımızın adı Zeynep, Oğlumuzun Memiş. *(Yangılı'yla Memiş'i yay yana oturtur.)* Allahın emriyle peygamberin kavliyle Ömer Ağa'nın kızı Zeynep'i, Abdülkadir Ağa'nın oğlu Memiş'e verdim gitti. Biz birbirlerine münasip gördük şerbetlerini içtik.

AĞA Sizin münasip gördüğünüz bizim de münasibimizdir.

BABASI Sizin makbulünüz bizim de makbulümüzdür.

İMAM *(Yüzükleri takar, duayı bitirir)* Allah hayırlı etsin.

HEPSİ Hayırlı.

İMAM Uğurlu.

HEPSİ Uğurlu.

İMAM Kademli.

HEPSİ Kademli.

İMAM Etsin,

HEPSİ Etsin.

İMAM Amin.

HEPSİ Amin.

(İki bardak şerbet getirilip kızla oğlana verilir. Zeynep bir yudum alıp geri bırakır. Memiş bir dikişte bitirir. Babasının işareti boşa gider.)

AĞA Ne yaptın ulan it oğlu it. Yarısını sen içecektin yarısını da kız içecekti.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Sana asri nişan yapan pezevengin ağzına sıçayım. Sen ne anlarsın asri nişandan behey hayvan oğlu hayvan.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA *(Eliyle içirip)* Yarısını iç.

MEMİŞ Az daha, az daha.

AĞA Yarısını da sen iç bakayım kızım. Değişin ve de bitirin. Çok şükür bu da bitti. Ne bu durgunluk? Şerbetler dağıtılsın, davullar vurulsun, halaylar tutulsun. Görülmedik bir nişan olsun. Memlekete şan olsun.
(Davul, zurna oyun havası çalar. Yangılı ve Memiş misafirlerin ellerini öper.)

İMAM *(Önce Ağa'yla sonra da babayla el sıkışır)* Her iki tarafta da hayırlı uğurlu olsun.

AĞA Sağolasın İmam Efendi.

İMAM Allah devletimize, milletimize, kesene zeval vermesin *(İmam'ın eline para sıkıştırır)* Allah sizi başımızdan eksik etmesin.

AĞA Amin.

(Davul zurna oyun havasını sürdürür, çıkarlar.)

OYUN OYUNU

MEYDANCI Epeyce oyun görüldü, gözleriniz önüne serildi, oynandı, gülmüdü, izlediğiniz gibi kız Memiş'e verildi. Gelin almak için Taşlıkepir'e gelindi. Gelin alıcılar burada karşılanır, buradan uğurlanır. Çünkü köyün sınırıdır.

GABIŞ Dayanılmaz be, fıstık gibi kızlarımızı alır alır götürürler, yüzümüze tükürürler.

İBİŞ Aldık artık kızınızı, it yalasın yüzünüzü.

KÖSE Ah dedikçe kara bağrım kütüler, avradın iyisini alır bizden kötüler.

ESE Ne kadar ölçsek biçsek boşa, varsa mangırın bey gibi yaşa.

MEYDANCI Ne kadar çok toprak bastı parası alırsak o kadar dinleniriz.

İBİŞ Çeker kafayı eğleniriz.

KÖSE Sızılarımız diner, elin adamı yumuşak yumuşak iner.

ESE Bu da bize verilen sus parasıdır.

KÖSE Ciğer yarasıdır.

İBİŞ Komşu hakkıdır.

ESE Otlakiyedir.

GABIŞ Bizim bütçeye milli bakiyedir.

MEYDANCI Kafayı bulsunlar, ayak direyemesinler diyerdir.

ESE Ya istediğimiz parayı vermezlerse?

İBİŞ Keşke.

GABIŞ Canlı kişi, erkek veya dişi geçemez.

İBİŞ Ölüler serbest.

ESE Ya ölü geçer de canlanırsa?

GABIŞ Yok devenin başı.

İBİŞ Kulağı...

ESE Ayağı...

KÖSE Bacağı...

MEYDANCI Hadi arkadaşlar çekelim palayı, geliyor oğlan evinin düğün alayı. Bakalım nasıl bulacaklar köyün bu huyunu, başlayacağımız toprakbastı oyunu.

TOPRAKBASTI OYUNU

(Ese, Köse, Yakımcı, Gabış, Kızıevi Seymenlerini; Derviş, Sülü, Emelek, Kiriş Oğlanevi Seymenleri'ni; Recep Jandarma'yı, Meydancı yine Ağa'yı ve İbiş, Memiş'i oynar)

TÜRKÜ (Erkekler)

Evlerinin önü yar yar mermer döşeli

Mermer döşeli

Seymenler geliyor yar yar eli şişeli eli şişeli

Oya nenni nenni severim seni.

ESE (Elinde bayrak vardır) Hadi arkadaşlar, "Gelin alıcılar" gelmeden biz işimizi bitirelim. Gelin alıcıların ne yapacağı belli olmaz. Bu düğünde bayraktar kimi seçtinizse öne gelsin.

KÖSE Buyur abi.

ESE Geçen düğünde bayraktar kimdi?

KÖSE Sendin.

ESE Bu düğünde kim?

KÖSE Ben.

ESE (İki tokat atar) İyi sahip ol. (Bayrağı verir) Gözünün iyi aç. Kavga var, ölüm var bayrağı bırakmak yok. (Davul, zurna Karşılama Havası çalar) Haydin gençler, gelin alıcılar geliyor. Seymenler dizilsin. (Bir yanına Yakımcı, Yakımcı'nın koluna Gabış kenetlenirler)

TÜRKÜ (Erkekler)

Evlerinin önü de yar yar

Mermer döşeli

Seymenler geliyor yar yar

Eli şişeli

Oya nenni nenni severim seni.

KÖSE Gelecekleri varsa görecekları de var.

(Davul zurna susar. Yakımcı, Meydancı, Gabış, Ese, Köse, Derviş, Sülü, Emelek, Kiriş, Çıyan Abdülkadir Ağa, Memiş, Recep, Jandarma.)

KIZ EVİ SEYMENLERİ

El yoluyla yolda mısınız?

Baltayla ormanda mısınız?

Bizim dediklerimize razı mısınız?

OĞLAN EVİ SEYMENLERİ

(Bayraktar Derviş ortada, bir yanında Sülü, bir yanında Emelek, Sülü'nün kolunda Kiriş)

El yoluyla yoldayız

Baltayla ormandayız

Adet neyse razıyız

Elin atladiğı eşikten biz de atlarız

(Abdülkadir Ağa'yla kız evi arasında toprakbastı pazarlığı)

başlar)

KÖSE İki bin kâğıdı veren geçer. Yoksa vızılar, sinek uçmaz.

ESE Aksi halde geldiğiniz yoldan geri dönersiniz.

EMELEK Yazgıya bozgu olmaz.

GABIŞ Biz yazarız da bozarız da.

KİRİŞ Böyle dik davranmayın. Biraz da oluruna bırakın. Bugün banaysa yarın sana.

GABIŞ Benim olsun da sen yüz bin al. Eğer koca köyü bırakır da sizin köyden alırsam.

EMELEK İki deliye bir uslu bulunur elbet.

KÖSE Gökten felek de inse, İsa da gelse, Musa da gelse iki bin kâğıdı vermeden bir fert geçemez. Burada bizim borumuz öter.

KİRİŞ Ya bizim?

KÖSE Geriniz öter.

ESE Kısa keselim, sobalık olsun, iki bin kâğıt da az ya neyse, erkeklik bizde kalsın, bir kere ağzımızdan çıktı öyle olsun. (Aracılar araya girerler, başlar olumsuz sallanır) Olmaz.

AĞA (Sinirli) Bu ne demek biliyor musunuz? Bu demek, şu demek... Bana resmen karşı gelmek demek, bana karşı gelmek demek ağalık kanununu çiğnemek demek. Bunu biliyor musunuz?

GABIŞ Biliyoruz.

AĞA Demek bile bile çiğniyorsunuz.

GABIŞ Evet bile bele.

KÖSE Hem de çiğneyeceğiz. Çiğneyip çiğneyip bir de üstelik patlatacağız.

ESE Seni de ortadan günbedenek çatlatacağız.

AĞA İyice ileri gittiniz artık. Bu demek ne demek? Bu demek kısacası şu demek ki...

KÖSE Eeee?

AĞA Ayaklanma demek.

ESE Sen daha ayaklanma görmemişsin.

AĞA Bu demek, isyan demek.

GABIŞ Sen daha isyan görmemişsin.

ESE (Güvey elbisesiyle dikilen Memiş'e) Değil mi Memiş?

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Jandarma oğlum görmüyor musun?

RECEP Neyi?

AĞA Ortalıkta vukuatı.

RECEP Ortalıkta vukuat mukuat yok, adettir alınır.

AĞA Emrediyorum müdahale et.

RECEP Adet ve geleneklere jandarma müdahale etmez... İç hizmet kanununun bilmem kaçınıcı maddesi...

AĞA Bilmezsin de neye söylüyorsun ya?

RECEP Ben ne zaman müdahale edip etmeyeceğimi bilirim o kadar.

AĞA (Telaşlı) Bu kadar direndikten sonra, bunlar beni sağ çıkartmazlar, canım tehlikede.

RECEP Ortalıkta tehlike mehlike yok.

AĞA Ulan emrediyorum, müdahale et.

RECEP Sen kimsin bize emir verecek?

GABIŞ Kaç paralık adamsın? Kilon kaç kuruş?

ESE Yürü taş arabası.

AĞA Dağ başı mı burası?

MEMİŞ Hee ya!

GABIŞ Hee ya, ova değil.

ESE Ağalık kanunları burada sökmez.

AĞA (Jandarmalara) Duyuyorsunuz ya?

RECEP Öyle, resmi kanunda ağalık geçmez.

AĞA Ya... Demek beni bunlarla bir tutup, emirlerimi dinlemiyorsunuz.

RECEP Bize emri ancak kumandan verir.

AĞA Kumandana da kim verir öğrenirsiniz.

RECEP Tamim gelir başımız üstüne.

AĞA Sorarım size elime düşünce.

KÖSE Soruyorsun zaten. Ne dırnaksız olduğunu bütün köylü bilir.

ESE Bir de biz soralım bakalım. Zor mu, kolay mı öğren. Bir de bizim kanunumuz söksün. Ne var yani bu kadar hiddetlenecek?

AĞA Bu yaptığınız soygun.

GABIŞ Öyle olsun.

AĞA Vurgun.

ESE Hep sen yapacak değilsin ya.

AĞA Yol kesme.

GABIŞ Ne sayarsan say.

AĞA Bunu yanınıza koymam sizin.

ESE Elinden geleni ardına koyma.

AĞA İki paralık oldum mahvoldum.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Allahım ne yaptım sana? Sözümün geçmeyeceği, selamımın açmayacağı kapıyı gösterdün bana.

GABIŞ Ne var yani bu kadar kötülenecek? Allah biraz da bizimle olsun. Hep sana mı yardım edecek?

ESE Şahsına mı ait?

KÖSE Senin yardım sandığın değil ya.

ESE Hepimizin bir Allahı var. Sırf senin değil ya! Değil mi Memiş?

MEMİŞ Hee ya.

AĞA Öldüm artık. Yer yarılrsa da içine girsem bundan iyiydi.

MEMİŞ Hee ya.

AĞA (Memiş'i kovalar. Çıkarlar)

GABIŞ Nereye gidiyor o dört nala?

ESE Düşündüğü bir papazlık vardır, firavunun.

EMELEK Gelin şu işi akıntıya bırakın. Oğlanevine de acı-

yın.

ESE Güldürme be kardeş adamı. Sen kaç yıllık evdecisin, oğlanevi sana bir gün acıdı mı?

EMELEK Anlıyorum ama arkadaş elden ne gelir?

GABIŞ Anlarsınız elden çok şey gelir.

SÜLÜ Güzel ama siz de arpacığa bakmadan sıkıyorsunuz.

Hiç duyulmuş şey mi iki bin kâğıt?

KÖSE Duyulmadıysa duyulur. Daha duyulmadık neler duyulacak.

GABIŞ Götüne güvenmeyen borazancıbaşı olmasın.

ESE Ya efendi gibi iki bin kâğıdı verirsiniz ya da geri dönersiniz.

GABIŞ Geri gitmek serbest, ileri gitmek şartlıdır.

KÖSE Seçimde serbestsiniz, ya ileri ya geri.

KİRİŞ Vermezsek.

KÖSE Vermeyiz.

KİRİŞ Zorla alırsak?

ESE Nah alırsınız sıkır biraz, canınızı alırsınız.

KİRİŞ Ne diyeyim de Ağa ne olasın? Beni şu iki paralık köylülerin diline düşürdün.

KÖSE Hay Allahın sersem tavuğu, ne zamandan beri köylü değilsin?

GABIŞ Ağa'nın fabrikasında çalışmak, çırcıda ustalık etmek adamı şehirli yapmaz.

ESE Pelit kabuğundan çıkmış da kabuğunu beğenmemiş.

KİRİŞ İki metre basmanın başındaydı bu iş.

KÖSE Sen de başını tutardın olur giderdi.

KİRİŞ Terbiyeli konuş.

KÖSE Konuşmazsam ne olur?

ESE Bir kız bir oğlan olur.

KİRİŞ Bunun acısını kat kat çıkarırım sizden.

SÜLÜ Allah kerim.

KÖSE Kerimin kuyusu derin.

ESE Parası da amma tatlıymış. Sanki alın teri, göz nuru, omuz teri gibi.

GABIŞ Tabii, hep almaya alışmış da öndan.

EMELEK Şimdi kaçtan aşağı olmaz yani?

KÖSE Sen araya girme. Şunları bir tozutam.

EMELEK Boşverin onları.

KÖSE Senin lafının canı sağ olsun, senin için bir şey gerekmez.

EMELEK Yok canım olur mu? Adet yerini bulmalı.

ESE Sen rica et açalım. Çünkü bilirsin, biz seni ilerden beri severiz.

GABIŞ (*Kiriş'e*) Bize dayılık işlemez, anlıyor musun?

KİRİŞ Her horoz kendi çöplüğünde öter.

GABIŞ Ulan senin çöplüğünde de ötemeyenin anasını avradını, üçüncü tümenle...

EMELEK Ben kefil olurum.

KÖSE Kefil olurum deme, benim için de açalım. (*Emelek'le konuşur*) Hadin geçin, sırf Emelek'in hatırı için.

EMELEK (*Köse'nin cebine bir şeyler koyarak*) ikili anlaşma bitti.

KÖSE (*Bayrağı Derviş'e verir, Derviş'teki bayrağı alır*) Bayrakların değişilmesi, şartlarımızın kabul edilmesi demektir.

DERVİŞ Kabul.

İBİŞ İşte size köyde davul çalma müsaadesi. İstedığınız kadar çalabilirsiniz.

KÖSE Serbestsiniz.

OĞLANEVİ SEYMENLERİ

Evlerin önü meşe

Dibini keklikler eşe

Kız evi varıyoruz

Odayı iyi döşe

EMELEK Aşkınan, sıtkınan diyelim bir Allah Allah...

DÜĞÜN ALAYI Allah, Allah!
OĞLANEVİ SEYMENLERİ

Kazanlar kaynasın,

Çömçeler oynasın

Küçük kızlar kâmil olsun

Büyük kızlar gelin olsun

Kocakarıların boynu altında kalsın.

EMELEK Aşkınan sıtkınan diyelim bir Allah Allah...

DÜĞÜN ALAYI Allah, Allah...

DERVİŞİ Hele bir atalım...

SÜLÜ Ya nereye?

KİRİŞ Cemaatimizi...

EMELEK Kız evinin damına...

DÜĞÜN ALAYI Eheeeeetttt....

(*Davul, zurna ile oyun havası ile çıkarlar*)

OYUN OYUNU

MEYDANCI İki bin lirayı vermem diye diretti. Öfkелendi, öfkелendi de gitti. Yazın tarlada, kışın fabrikada yaptıkları canınıza yetti.

ESE Hele şu göbekli dağlar kalksın aradan, sular bize de akar o zaman.

GABIŞ Oy aman aman, o dediğin ne zaman?

İBİŞ Hiç diki dikine akan su gördünüz mü siz?

KÖSE Elin kıranı dama bile çıkarıyor. Sen haber ver para-dan.

GABIŞ Bizleri de böyle cıbrı yaratmış yaradan.

İBİŞ Yokluk bağrını yakar.

KÖSE Nere gitsek karşımıza o domuzlar çıkar.

ESE Gün olur bizim de her şeye yeter gücümüz.

GABIŞ Dört bir yanı sarar öcümüz.

ESE O zaman sular çıkar diki dikine.

KÖSE Herkes kavuşur gönlündekine.

MEYDANCI Şimdi görelim kimdir bize dert ekenler fırtına
biçenler. Başlayan oyunumuzun adı: "Yönetenler, Yöne-
tilenler"

YÖNETENLER YÖNETİLENLER OYUNU

TÜRKÜ

Kalktı göç eyledi Avşar elleri
Ağır ağır giden iller bizimdir.
Arap atlar yakın eder ırığı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.

*(Aynalı Öksüz, süslü bir aynayı davetlilere tutar. Bakan-
lar para atar. Bunu köyün en küçük öksüzü yapar)*

EMELEK Hadi gençler, sofraları serin. Kimin bu yavrucak?

GABIŞ Taşkentli Halil'in.

EMELEK Ben onu geçen gün şehirde gördüm yahu.

KÖSE Size ömürler.

EMELEK Ya...

GABIŞ Geçen haftanın içinde oldu. Fabrikada makineye
kaptırmış, ne ses, ne soluk.

ESE Fabrika bu gence, kocaya bakmaz. Ne bulursa öğütür.

EMELEK Öyledir.

MEYDANCI Hadi çevrilin.

*(Köse Kumandan'ı, Meydancı Ağa'yı, İbiş Savcıyı, Gabış
İmam'ı oynayacaklardır.)*

KUMANDAN Demek öyle oldu ha?

AĞA Oldu ki deme gitsin.

KUMANDAN Bunların başından yumruğu kaldırırsan
böyle olur işte.

AĞA Oğlum şuraya bir masa atın bakayım. Kumandan Bey
böyle oturmak istiyor.

KUMANDAN Bunların tepesinde olmalıyım.

AĞA Allah eksik etmesin.

KUMANDAN Nasıl da böyle, kardeş kardeş oturmuşlar?

AĞA İt iti ısırmaz Kumandan Bey. Onların düşmanlığı ba-
na.

KUMANDAN Sen de öyle aralarına girme. İşlerini uzaktan
ayarla, sal üstlerine güvendiğin adamlarını...

AĞA Doğru söylüyorsun ki yerden göğe kadar...

KUMANDAN Gün yok ki, böyle bir ayaklanma olmasın.
Yaşadığımız günler hiç de tekin günler değil. Memleket
her an bir isyanın eşiğinden dönüyor.

AĞA Sizinkilerin içinde de az değil ha...

KUMANDAN Ne azı? Birçoğu onlardan taraf... Eğer hü-
kümet dalıverse gitti.

AĞA Bereket versin bizimkiler üstü kaplamış da altı kıpır-
datmıyor.

KUMANDAN Biz bizi biliriz.

(Klakson sesi)

AĞA İşte Savcı Bey geldi.

SAVCI Merhaba.

AĞA Buyur Savcı Bey. Hani Kaymakam Bey yok mu, o da
gelecekti?

SAVCI Bana geçen gün geleceğini söylemişti. İşler nasıl Ku-
mandan?

KUMANDAN Sağ ol Savcı Bey.

(Klakson sesi)

SAVCI Geldiler.

KAYMAKAM Selamlar. Ne o, çok beklemiş bir haliniz var?

AĞA Eh biraz. Hiç huyun değildir de gecikmek biraz tasa-
landım. Gözüm yolda kaldı.

KAYMAKAM Nasılsınız arkadaşlar?

KUMANDAN Sizi sormalı?

SAVCI Çok iyi, bugün felekten bir gün çalmalı.

KAYMAKAM Ya, Vali Bey de öyle diyordu.

AĞA Niye gelmedi?

KAYMAKAM Son dakikada işi çıktı. Belki yarın falan gelebilir.

İMAM *(Teker teker el sıkarak)* Hoş gelmişsiniz efendilerim.

KAYMAKAM Hoş bulduk İmam Efendii. *(Yanına oturur)*
Ne var ne yok?

İMAM İyilik sağlık.

KAYMAKAM Yeni tamimi aldın mı?

İMAM Daha bekçi dönmedi.

AĞA Kaymakam Bey votka, rakı?

KAYMAKAM Rakı.

AĞA Savcı Bey?

SAVCI Allah aşkına otur Ağa.

AĞA Hoşuma gidiyor ayak işleri. Söyle, sulu susuz?

SAVCI Binicinin sağı solu olmaz.

KAYMAKAM İmam Efendi siz?

İMAM O kadar ileri gitmeyelim.

KAYMAKAM Geçen gün... İç be İmam Efendi. Sarhoş olmazsan günahı yok demiştin.

İMAM Ben şöyle mezelerden idare ederim.

KUMANDAN Hocaların karnı doymaz derler ya...

İMAM Hocalarda yedi karın iç içe olur.

AĞA Bilmez misiniz bir hocayla camız bostana girmiş, biraz sonra sahibi dayanamamış hocayı çıkarın camız kalsın demiş.

(Kısa bir oyun havası. Yine köylüler oynayacaklar)

KÖSE Şehir oldu mübarek.

ESE Arkalı adam olmak işte böyle, yağarlar.

MEYDANCI Sıkıysa yağmasınlar. Ekmekleriyle oynarlar. Telefonla perem perem eder.

GABIŞ Dışardan çok iyidir. Hele zengin düğünlerinde iyice şenlik...

RECEP Of...Of...

İBİŞ Of çekme ulan.

RECEP Ee... Efkâr basıyor. Çekmeden de olmaz ki birader.

İBİŞ Fazla konuşma ulan. Hem bundan sonra ben ne derssem baş üstüne kumandanım diyeceksin.

RECEP Ya demek öyle.

İBİŞ Yoğurt bundan böyle, tamam mı?

RECEP Tamam kumandanım, baş üstüne kumandanım.

İBİŞ Sağa dön, geriye dön...

MEYDANCI Gözünü seveyim, sağla geriden vazgeçelim.

GABIŞ Ne varsa ilerde.

İBİŞ Asker!

RECEP Buyur kumandanım.

İBİŞ Nişan al? Hedef.

KÖSE Ay mehtabı.

RECEP Hangi kenarı?

KÖSE Tam ortası!

ESE Ne ettin ulan? Ayın ortasında Amerikalılar geziyor.

Durup dururken adamı katil mi edeceksin?

KÖSE İyi işte bir taşla iki kuş.

MEYDANCI Amerikalılar galiba bizden umudu kestiler.

Onun için kendilerini aya yıldıza vuruyorlar.

(Davul, oyun havası yine yönetenleri oynayacaklar)

KAYMAKAM *(Çakırkeyif)* Efendim bu millet adam olmaz.

KUMANDAN Olmaz canım.

SAVCI Olmaz.

İMAM Olmaz.

AĞA Katiyen olmaz.

KAYMAKAM Nedenine gelince, daha bu millet sermayeyle kalkınılacağına farkında değil.

İMAM Yerden göre kadar haklısınız.

KAYMAKAM Baksana şu adama yaptıklarına, bu adam olmasa açlıktan ölürlere. Yazın tarlada kışın fabrikada iş verir. Allahın günü, yine de yaranamaz.

AĞA Şu benim başımdan ibret almak gerek, her yıl mecburmuşum gibi yiyeceklerini giyeceklerini tedarik ettiğim halde, geçmişler karşıma tersleniyorlar. Neymiş de, ben onları somuruyormuşum.

SAVCI Somuru değil, sömürü.

AĞA Somuru, sömürü neyse... Haklarını yiyormuşum.

İMAM Allah onlara el versin de tırnak vermesin. Onlar son senelerde mal mülk, miras düşmanı kesildiler. Ölürüm derdimden, köyde yeni yetmelerden başını sokan yok camiye, sabah namazlarını hep yalnız kılarım. Cumaları arkamda cemaat yok.

AĞA (*Bardağı kaldırır*) Allahım Allahım... Bu ne biçim Müslümanlık? Hadi şerefe!

İMAM Bazen arada bir, akli estikçe Abdurrahman Mehmet gelir. O da yaşlı. Şu günlerde ölüverse cemaatsiz kaldık demektir.

AĞA (*Tekrar bardağını kaldırır*) Din elden gidiyor. İnsanda utanmak, arlanmak, hayâ kalmadı. Şerefe!
(*Davul. Yine köylüler oynarlar*)

MEYDANCI Evli misin kardeş?

RECEP Elini öper, İki de yolumu gözlerim var.

ESE Yavruya boş ver. Tarla takım var mı?

RECEP Ne gezer? Anadan doğma ırgatım.

GABIŞ Öyleyse asker ocağındaki rahatı çok arar, çok anlatırsın.

KÖSE Hem de iki çocuk ha!

RECEP Kız olsun oğlan olsun bizde on yedi dedin mi işi tamamdır. Yirmisindekini koca sayarlar.

KÖSE Bizler hâlâ bekâriz.

RECEP Neyi bekliyorsunuz?

GABIŞ Kıyametin kopmasını.

RECEP Niye?

MEYDANCI Başka türlü evlenemeyiz de. Bizde bu iş çok

masraflı, altından kalkamıyoruz.

RECEP Bu kadar pahalılıktan sonra böyle düğün edilir mi?

Şipşakçı olacaksın. Kaçıracaksın.

ESE O zaman temelini sökerler, arayıp buluncaya kadar.

RECEP Bu çöplükte sizin borunuz ötmeli.

KÖSE Ağa olmasa belki öter. O olduktan sonra, çöplük de onun, küllük de.

ESE Yemez.

GABIŞ Yemezse gargara yapar.

MEYDANCI Haydin gençler davullar vurulsun, Allahına kadar bir düğün kurulsun.

ESE (*Recep'e*) Gel ateşle... Gabışların, İbişlerin, Köselerin, Sevdalıların şerefine ateşle.

ESE Tüm köylülerin şerefine.

MEYDANCI Bütün insanlığın şerefine.

GABIŞ Omuz omuza, kol kola..

İBIŞ Kardeş kardeşe, can cana...

KÖSE Et tırnaktan ayrılmaz...

ESE Tırnak etten sıyrılmaz...

MEYDANCI Ateşleyin kardeşler, dünya âlem duysun. Kavgamıza insan olan buyursun. Şimdi artık zafer davulları vurulsun. Gerçekten büyük düğün kurulsun.

(*Silah sesleri.*)

Davul zurna ile coşkulu dans, dansı hep birlikte "HEY" diyerek noktalarlar)

SON

